

אור שלום
הגדה של פסח
ע"פ מסורת היהודי לוב

"ויצא לאור ע"

"אור שלום"

מרכז לשימור והנחלת מורשת היהודי לוב
ע"ש ר' שלום טייאר זצ"ל ר' שלום בנעטיה ז"ל
בת-ים

שנת תשס"ח

יש שהוא מיוחד בחג זהה, שילוב רב חושי שאינו כמותו בחגים האחרים.
פריחת ההדרים העולה מהפודדים, מציפה את האור בΡΙΗ משר שאפשר להישאר אדייש כלפיו, יחד עם החמשיים האופיינים לתקופה זו של השנה משווים לתקופה גוון מיוחד.

חג הפסק הוא מהחגים היוצרים אהובים על יהודי לוב ועל הנשים בפרט.
ההכנות לחג החלו מיד עם תום חג הפורים, לעתים אף לפני כן.

כל הבית כמרקחה. כולם טרודים בהכנות לחג, כל אחד וחלקו, אין היושב בחיבור ידיים.

האבות ידנו לקנות כבש לבית, מס' ימים לפני החג, אותו יאכilio הילדים ואיתו ישתעשעו ככלו היה חיית מחמד. הם גם ידנו להזמין את בונה התנורים (פָּרָן) הערבי לבנות אחד בחצר הבית.

בגיע ערב החג, תайн כל משפחה את המזות (הפטאייר) בפָּרָן שבצאר. על שולחןليل הסדר המיוחד (מִקְדָּה) מונחת הקערה הגדולה, בה יסדר אבי המשפחה את הזורע (ךְרָע), הכרופט, החספה, המזות, החروسת (לאהיליק) וביצים קשות, אחת, לפחות, לכל בן המשפחה.

והתقدس חג, בשוב הגברים מבית הכנסת, אור גדול מאיר את הבית.
כולם לבושים בגדי חג, יודעים כי עשו הכל לכבוד החג וכדי לקיימו בהידור הרב ביותר שיכלו.
שהחיוו וקייינו והגינו לנון הזה, אמן !

הגדה זו שבדיך נולדה מטור ורישת הציבור לשוב אל מסורת אבותיהם, אל המנהיגים היהודיים, הטקסטים בשפה הערבית, הפיוטים והשירים המיוחדים, ובעצם, אל מה שהוא פעם, ובשנים האחרונות כמעט ונמוג.

בחגדה זו שבדיך, המבוססת על הגדות שהיו נהגות בלוב, (ערב פסח), (פרוטומי ניסא) ואחרות, הושקעו מחשבה וממון ורבים והוא כוללת את כל הנדרש לקיום הסדר באופן שוטף ויעיל.

אנַו תקווה שיחד נחדש ימים כקדם, נשוב אל כור ממחציתנו ונזכה לראות בביות משיח צדקנו, במוורה בימינו, אמן.

1
2

פנים בית הכנסת בכפר תיוג'ה (גראן)

3
4

טריפולי, פנורמה, שנות ה-20

מִתְחַדֵּשׁ

מהאר"י זלה"ה

כתר חכמתה בינה
ג מיצות

גבורה	תפארת	חסד
ביצה	מורור	זרוע
הוד	יסוד	נצח
כרפס	هزורת	חרוסת
		מלכות
		קערה

סדר הקURAה בעצמו לפנות ערבי לפניהם תפילה ערבית ויתן בתוכה את הדברים שעריכים שייחו בה : את שלוש המזות (פטאייר) יניח למולו בשורה הראשונה, בשורה שנייה, לימין יניח את הזרוע. מצד שמאל להן יניח את הביצים וביניהם את המרו. בשורה שלישית, מתחת לזרוע יניח את החzosת. את הכרפס מתחת לביצה ואת החסה מתחת למоро. את החומץ שימושים בו לטיבול יניח מוחוץ לקURAה. יצווה על בני ביתו שניקנו היטב את החסה והכרפס כמו מלוח וניגנו כל עללה ויבדקו היטב מפני תולעים וחרקים שהו עון חמור מאוד.

לאחר תפילה ערבית, יכנס לביתו בהדרת כבוד, בשלום ואהבה, ושתדל מואוד שלא לכעס ולהתרגש שהוא עון גדול בכל חיים כל שכן בלילה חשוב זה.

ימלאו כולם, קטנים ונ גדולים, את הכוסות ויאחו אותן בידיהם, יקדרשו ויברכו שהחיהינו. אם חל ליל הסדר בלילה שבת יאמרו קודם ("ויכללו השמים והארץ"). ואם ליל הסדר במנצאי שבת יברכו לאחר הקידוש ("בורה מאורי האש") וברכת המבדיל בין קודש לקודש.

יוזהר מואוד ביום הקידוש והברכות, לומר כל מלאה ומלה. מסדר הטקס יתכוון להוציא את המוסבים ידי חובה והמוסבים יתכוונו אף הם לצאת ידי חובתם ע"י שמיעה וענית אמן.

יהרו מואוד לא לדבר אף לא מלה אחת ביום הקידוש עד שישתו הocus כולה. לאחר שייסימו לברכ, ישתה כל אחד את הocus כולה בהסהה על צד שמאל ולא יברכו ברכה אחרת.

ישחר הפקאה ואחדו מן לעשייה קיבל ערבית וחט פיה לחוויאי אל מלווה דהו לפטאייר אתקאטה. יחתהום לפוק פי גיב אסכאפת קבאלת ג'יהו וכחדרהו מן גיב למין יחת אדראע.

מן גיב ליאר לחט אדראחייא. ולטדור יחתו פלונצט בי אדראע אדראחייא. ולחליק יחתו קבאלת אדראע מן תachat. ולרפנס קבאלת אדראחייא מן תachat. ולצן מן תחת קבאלת מדור. ולכל יחתו ברדא מן אסכאפת. יונצ' לנאס ציאר באש יקסלה לביין ולגראפס בליא מלח ומסחו כל ווראא בטפה קרקה:

באעך ערבית קרבַל ליאר בנימיע לבבָד אימיע השלים ופָן קאלבו שרכאן. ותבקעך מן לבבָס חס ושלום אלדי הָ�� צוֹן קביר עאסר. חטא פִי בקית לאייאם. וכל שנו פִי חד אלילא לעזיזיא. וסובבטו נולא ליסיאן לנייע נאש ציאר בכאר וגיאר ויקים כל ואחד באסן פִי ידו ויבארפו לקודוש ושהחייט ופאנן הָ�� לילת השבת יקלו ניכלו וכו' קבל לקידוש. וכאן הָ�� לילת אקרד באעך אליל יקלו לקודוש יברכו (ברא מאורי האש) וברכת המבדיל וכו'. וכן באעך יקלו שתחניעו ויישרב כל

אחד באסן בתכנייא ומוא יברכו שברכה אחרונה:

ירד באלו ברכ' יברוך לקידוש גנייע לברכות. באש יאבד כליא כליא ולכבר הָ�� אליל יברוך ויתבעו אליל יקצ'י פרץ אסאנעין וקדאלך הומא יתצענו מלח ליטיע לברכה מן אולקה לאביבה ויתבעו אליל יקצ'י פרצהום בהאדר לברכא אליל סמעו מנו וויאוומו אמן. וחרם נזויו חטא ישרבו אולא אלול וקאנ לא. מא תנפआעהומשי לברכה:

אם חל בשבת
אומרים:

<< ים הששי. ויכלו השמיים
והארץ וכל צבאים: ויכל
אללים ביום השבעי
מלאתו אשר עשה: וישבת
ביום השבעי מכל מלאכתו
אשר עשה: ויברך אללים
את יום השבעי ויקדש אותו.
כי בו שבת מכל מלאכתו
אשר ברא אללים לעשות.

אם חל בחול
מהתיכילים מכאן:

<< אלה מועדי יהוה מקראי
קדש אשר תקראו אתם
במועדם: זה היום עשה
יהוה נגילה ונשמה בו: ב"פ
ספרי מרן (והשומעים עונים
ואומרים) לחיים:
ברוך אתה יהוה אלהינו
מלך העולם בורא פרי הגפן.
ברוך אתה יהוה אלהינו

מלך העולם אשר בחר לנו
מכל עם ורומנו מכל לשון
וקדשנו במצוותינו. ותנו
לנו יהוה אלהינו באחבה
(בשכתה: שבותות לנו נוחה
ומועדים לשיזון, (בשכתה: את
יום השבת הוה ו את יום
חג המיצות הוה זמן חרותנו,
בחאה מקרה קדש זכר
לייצאת מצרים. כי בנו בחרת
ואותנו קדשת מכל העמים,
(בשכתה: שבותות) ומועדי
קדשך (בשכתה: באחבה
וברצון) בשניהם ובשיזון
הנהלתנו. ברוך אתה יהוה,
מקדש (בשכתה: השבת ו)
ישראל והזמנים:

“ברוך אתה יהוה, אלְהַיָּנוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
בורא מְאוּרֵי הָאָשׁ:

ברוך אתה יהוה, אלְהַיָּנוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
המבדיל בין קדש לחול, ובין אור לחשך
ובין יישראלי לערמיס ובין יום השביעי ליום ששית
ימי המעשָׂה. בין קדושת שבת לקדושת
יום טוב הבדלה, ואת יום השביעי מששת
ימי המעשָׂה הקדשה והבדלה. והקדשה
את עמך ישראל בקדושתה. ברוך אתה
יהוה, המבדיל בין קדש לkadsh:

ברוך אתה יהוה, אלְהַיָּנוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
שְׁחַחִינוּ וְקִימִינוּ וְהִגִּיעִינוּ לִזְמֹן הָזֶה:

ושותה בהסיבה
על צד שמאל
ושרבן בתתכיא על
לצאר:

סימטה בכפר עמרוס, שנות ה-30

יטול ידיו הטוב כפוי
שנותל ידיו לפני
אכילה, ולא יברר
על נטילת ידים.
וקודם הנטילה
יאמר: "לשם
ייחוד".

«

לשם ייחוד קודשא בריך הוא
ושכינתי, ברקלו ורוחמו, ורוחמו
וזחילנו, ליהונא שם יה ב-זה
bihukia shelim b'shem kol Yisrael, הנה
אנחנש באים לקים מזות רחיצת ידים
לטבול ראשון, לתקן את שרשה

במקומות עליזו:

ויהיنعم יהוה אללהינו עליינו, ומעשה
קדינו כוננה עליינו, ומעשיה קדינו
פונחה: יהי לך צון אמרי פי, והגיו^ן
לבי לך נינה, יהוה צורי וגואל.

מן באעד יכול יהה
מלח כף כסיל מותען
הסועה מפש וכא
יבארכשי על נטילת
ידים."

מלון גראנד הוטל, טריפולי, שנות ה-30

הַלְלוּ

יטול מהכרופו
פחותות מכזית,
יטבול בחומץ
ונברך "בורה פרי
האדמה". יתכוון
בברכה זו גם על
המורשיאכלפני
הסעודה, ולא יברך
ברכה אחרת.
וקודם אכילת
הכרופו יאמר
"לשם יהוד".

לשם יהוד קודשא בריך הוא
ושכינתייה, בדוחילו ורחימיו, ורחימיו
וזדיחילו, ליקרא שם יה ב-ה
ביחוקא שלים בשם כל ישראל,
הנה אנחנו באים לך נמיות אכילת
כרפס בטבילה בראשון בחרפוץ, לתענו
את שרשם במקומות עליון;
ויהיنعم יהוה אלהינו עליינו, ומעשיה
ירענו כוונה علينا, ומעשיה גדרינו
פונחה יהיו לרצונו אמרינו כי, והגנו
לכى לפניה, זהזה צורי ונואלי.

**ברוך אתה יהוה, אלוהינו
מלך העולם, בורא פרי
האדמה.**

יאcad מון לפרפו
מקדואר תלת דנאמם.
ויגצ'הום פלאל
ויבארכן בונא פוי
האדמה. ותפנו אליו
בקאה לברכה ופטר
אל ואכל קבל הסעודה.
וأكلמן גור תפפייא.
ויאא יבראכשי ברכה
אחרתנה. חטא לווין
פאת וכלא אפטער מן
טסעה דנאם:

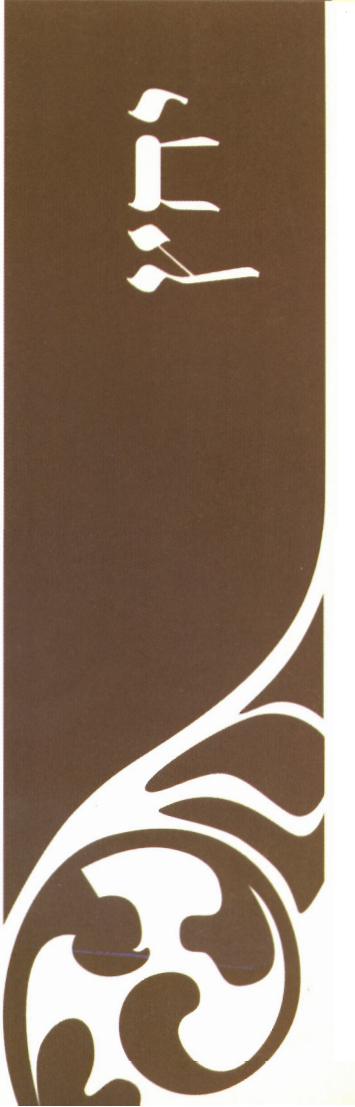
11
12

רחוב היהודים "שראען חארה לכבירה", טריפולי, שנות ה-40

לְשָׁם יְהוָד קֹדֶשׁ אֶבְרִיךְ הוּא
וְשָׁכִינַתְּהָ, בְּרוּחֵיכְוּ וְרָחִימְוּ,
וְדָחֵילְוּ, לְיָחְדָּא שֵׁם יְהָבָּה וְהָ
בְּיָחְדָּא שְׁלִים בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל,
הַנְּהָא אֲנָחָנוּ בָּאִים לְקִים מְצֻוֹת בְּצִיעַת
הַפְּאַזְחָה הָאִמְצָעִית לְשָׁתְּפִים, לְתַקְוֹן אֶת

שְׁרֶשֶׁה בַּמְקוּם עַלְיוֹן:
וַיְהִי נָעַם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עַלְיוֹן, וְמַעֲשָׂה
יְדֵינוּ פּוֹגַנָּה עַלְיוֹן, וְמַעֲשָׂה דָּבֵר
כּוֹנָה: יְהִי לְرָצֵנוּ אֱמֹרִי פִּי, וְהַגּוֹן
לְפִי לְפִנֵּה, יְהוָה צָרִי וְנוֹאָלִי.

וְקֹדֶם שִׁיבְצָע << לְשָׁם
יֹאמֶר: "לְשָׁם
יְיָחְדָּא".

לוקח את המצה
המצועת ובוצע
אותה לשניים,
ונח על מזבחה.

חלוקת המצה
תזהה: חלק הגדל
ויתר, שצורתו כמו
האות ז', ישמש
לאפיקומן והשני,
הקטן יזוזר,
שצורתו כמו האות
ד', שייחזר אל
בין שתי המצות
בקעווה.
סוד הטקס, עוצב
את האפיקומן
במפורת ואחד
המקחים אווח בה
על שכמו סכמל
לצייתם בני ישראל
מצרים וצדע
לבער פתח הבית
ואומן:

נהוגים של אחד
מ-ה מ ש פ ח ה
(במהו) ללקח את
האפיקומן על
כתפו ושאליהם
אותו:

כך גור יהזה את הים לשניים
עשר גורדים יצאו ממנה בני
ישראל ביבשה.

<<

ובר לאבותינו . . שיצאו
ミמִצְרַיִם . . ומשארותם
אזורות בשמלותם . . על
שכמים

יאcad לפטירא
לזאתה. וקצתמה
עלא תנן. אמסטנסון
בקולו:

אלקצתאו תפון אנף
לכפירות כף צורת אלאיו.
מיוציאה לאחד יכיפה
לאפיקומין. ננפח
אלקמי יפונ כף צורת
אקלת בינה בין אוד
לפטאייר ומסטנסון
בаш ייקום ואנד נאcad
גוץ לאפיקומין. ויטנו
פוך תפוף. ימושי בה
מקדרר כבאה דרוע
בקול:

<<

האייה שך אללה לבטו
עלא טנאש אטריך וכרגו
כוו ולאד ישראל פלייביס.

קדא תפקר לאבאטה
. אלדי כרגו מון קטר.
ענ'אתהום מערורי כי
כטואתיהם. עלא בתפחים

וין בנת ?
וילא אובי: בנת כי מצה.
וין מאשי ?
מיאשי לירושלים
וכול ואחד יקול:
כאנפ, כאנפ
(באש יפיקו בצעיר בו אנטאנס).

פטנסון אל כל
יאcad מן לאפיקומין
ויחסו עלא תפוף
וינשודה:

<<

היכן היה ?
ועונה: הייתה במצרים.
ולאן אתה הולך ?
אני הולך לירושלים.
כל המסובים קוראים
בקול:
גב, גנב
(כדי לעורר את הילדים שלא ישנו)

הנַּחֲתָה

יכוון לקים מצוות
עשה מן התורה
לספר בנסוי יציאת
מצרים בליל הסדר.
טוב לומר קטע זה
מהゾהר שענינו –
יציאת מצרים.

<<

פקודא בתר דא לספר בשבחא
דיעצאת מצרים, דאייה חיזבא על בר
נש, לאשתעי בהאי שבכחא עללמן
והכי אוקיננא, כל בר נש דاشתעי
ביעצאת מצרים, ובזהוא סיפור חדי
בחודזא זמין אייהו למוחדי בשכינהא
עללמא דאתי דהוא חדו מכלא.
דהאי אייהו בר נש דחדי במאירה,
וקב"ה חדי בהזהוא סיפור ניה שעטה
כニיש קב"ה לכל פמליא דיליה, ואמר
לון: "זילו ושמעו ספורה דשבחא
דיליל דקא מישטו בני וחאן בפורקנוי"
cdnן قولחו מותכנשין ואתין
ומיתחברן בהדייהו דישראל. ושמיעין
ספרוא דשבחא דקא הדאן בחודה
דفورקנא דמארייהו.cdnן אתין
וואודן ליה לקב"ה על כל איןון גיסין
וגבורן. ואודאן ליה על עמא קדישא
דאית ליה באירוע. דהדאן בחודה

דفورקנא דמארייהו.cdnן אתוף
ליה חילא' וגבורתא לעילא. ויישאל
בזהוא ספורה יהבי חילא' למארייהו
כملכא דאתופ חילא' וגבורתא נו
משבחין גבורתיה ואודאן ליה. וכלהו
דחלין מקמיה. ואסתלק יקרה
על כלחו, ובגיןיך אית לשבחא
ולאשתעי בסיפור דא כנהו דאטמה:

לשם יהוד קודשא בריך הוא
ושכינתיה, בךחילך וריכומו, וריכומו
ורחילו, ליהקה שם-הבו-הbihukha
שלים בשם כל ישראל, הרענ
מוכנים ומופנים לקיים מאות עשרה
מן התורה, לספר ביציאת מצרים
בלילה הוה, כמו שנאמר: "זכור את
היום הוה אשר יצאתם ממצרים
מבית עבדים" וכותב: "זה גראט לבנה
ביום שהוא לאמר: בעבר זה עשרה
יוזה לי באצתי ממצרים" והוא
קריאת ההגדה על פס שני, לתקן
את שרשיה במקומות עליון:
ויהיنعم יהוה אלהינו עליון, ומיisha
ידינו פוננה עליון, ומיsha ידינו
פוננה: יהו לברazon אמני פי, והגיו^ן
לבי לפניה, יהוה צורי וגואלי.

בְּהִילוֹ יֵצָאנוּ מִמְצָרִים:

ג"פ

גביה הקורה שבה
המצות ויאמר הא
לחמא וכו' נהנו
שהם מוסובבת
את הקורה על
ראשי המסובין.

**א. הָא לְחַמְאָעָנִיא . דִי
אֲכַלּוֹ אֶבְהַתְנָא בְּאַרְעָא
דְמַצְרִים . כֶל דְכַפְיוֹ יִיְתֵי
וַיַּכְלֵל . כֶל דְצַרְיךָ יִיְתֵי
וַיַּפְסַח . הַשְׁתָא הַכָּא לְשָׁנָה
הַבָּא בְּאַרְעָא דִיְשָׂרָאֵל .
הַשְׁתָא הַכָּא עֲבָדִי . לְשָׁנָה
הַבָּא בְּאַרְעָא דִיְשָׂרָאֵל
בְּנֵי חֹרִין :**

קיים אוסף את אל
פה לפטורי ויקול קא
לחמא וכו' וומאטו
ידורזה על רוח
לאומליה.

<<

הָא אַשְׁעָם צְיעִיף .
אלדי פאלו אֶבְהַיָּא
פי אַרְצָן מַצְרָן גַּמְיָע
אַגְּיָעָן גַּיְיָ וַיַּאֲפָל . גַּמְיָע
לְמַצְטָחָק . גַּיְיָ וַיַּעֲמֵל
פְּסַח . אָסְנָא הַנָּא . אָסְנָא
אַגְּיָא . פִי אַרְצָן יִשְׂרָאֵל .
אָסְנָא הַנָּא עֲבִיד . אָסְנָא
אַגְּיָא . פִי אַרְצָן יִשְׂרָאֵל
וְלֹאֵד חֹרָא :

האש למעניא תבדלה
אלילא האדי. אין ג'מייע
אליליאלי. אלדי פי ג'מייע
אליליאלי. ليس אהנו
געצצו חתא מקרוא וחדר.
ואלילא האדי זע מירר.
אלדי פי ג'מייע אליליאלי
. אהנו נאכלו כמיר או
פטיר. ואלילא האדי כלו
פטיר. אלדי פי ג'מייע
אליליאלי. אהנו נאכלו
באקי אלכדרא. ואלילא
האדי טרו. אלדי פי ג'מייע
אליליאלי. אהנו נאכלו
ונשרבו סוא קאעדין סוא
מתכין ואלילא האדי פולא
מתכין:

קיים אוסףאות בן
פסלון ומקלא לאeo
אתאנו ויקול "מה
נשטעה" וכוי ומצוחה
ישרכח לפגעה באש
ופהמכו אלדי מלום
עליהם יתבעצז למגודה
ויבן אריגל ייד באלו
עליהם מן אדינה זונן
אנועאו.

ב מה גשׁתנה הלילה
הזה מבל הלילות. שבבל
הלילות אין אנו מטבלין
אפיקלו פעם אחת. והלילה
הזה שתני פעמים.
שבבל הלילות אנו אוכליין
חמצז או מצה. והלילה זהה
כלו מצה. שבבל הלילות
אנו אוכליין שאר ירקות.
הלילה זהה מירור. שבבל
הלילות אין אוכליין ושותין
. בין יושבין ובין מסבין.
והלילה זהה. כלנו מסבין:

מסלול את הקערה
מהשולחן ומזוז
מיד כוס שני ייאמר
“מה נשתנה”
מצוצה לתרגם כדי
ההגדה לנשים כדי
שබינו מה שעlian
לחביב.

אבוי המשפחה
ודאגה שלא תדבונה
ולא תפול עליהם
תורדמה.

מחזר את הקערה
אל השולחן. ויאמר
"עבדים הינו"
וכו. בעת קריית
ההגדה תהיינה
המצות גליות.

<<

ג. עבדים הינו לפרעה
במצרים . ויזיאנו יהוה
אלהינו משם ביד חזקה
ובזרע נטויה . ואלו לא
הוא קדוש ברוך הוא אט
אבותינו ממצרים . עדין אן
ובניינו ובני בניינו משעבדים
הינו לפרעה במצרים .
ואפלו כלנו חכמים כלנו
בנויים כלנו זקנים כלנו
יודעים את התורה . מצוה
עלינו לספר ביציאת מצרים
וכל המרבה לספר ביציאת
מצרים הרי זה משבח:

יב. אספאת על
השלון ייקולו "עבדים
פייבו" וכוי ויכוננו
לפסאייר מפשופון וכת
קנאית להגנה.

עבד פונא לפרעה פי
מצרים . וכברגנא אללא
אליהנא מן תם. ביד שדי'א
ובדרע ממדוקא. ויאלוקאן
ليس כראגן אלמךם
מבריך הוא אבאינו
מן מצר. לדלחין אחנאנ
וילאדנא וילאוד ולאדנא
מסתכלמי'ין פונא לפרעה פי
מצרים . וחתא יאלוקאן כולנא
עהלמי'ין כולנא פאהמי'ין
קולנא עארפני אשריעא.
וצאי'יא עלי'נא לנצקתו פי
קרוג' מצר. וגמי'ע למפטור
לצקתו פי קרוג' מצר.
הודה הארא משבור:

ה. מעשה ברבי אלעזר ורבו יהושע . ורבו אלעזר בן עזירה . ורבו עקיבא ורבו טרפון . שהיו משבין בבני ברק . והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה . עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם . רבותינו . הגיעו זמו קריית שמע של שחרית:

ה. אמר רבי אלעזר בן עזירה . הרי אני כבן שבעים שנה . ולא זכיתי שתאמיר יציאת מצרים בלילות . עד שדרשה בן זומא . שנאמר למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך . ימי חייך הימים . כל ימי חייך הלילות . וחכמים אומרים . ימי חייך העולם הזה . כל ימי חייך להביא לימות המשיח:

ג'רא מעשה פי רבי אליעזר . ורבו יהושע . ורבו אלעזר ולד עזירה ורבו עקיבא ורבו טרפון . אלדי כanno מתקין פי בני ברק . וכאנן יצתקנן פי כרונג מצר טול דיך אלילא . חטא אלדי ג'אנו תלמידיהם וקאלו להוזם . אָסִינַדְנָא וְצַלְנוֹת קריית שמע מותע אצבאה:

קאל רבי אלעזר ולד עזירה הודה אנה קוול סבעין סנא . וליס זבית אלדי יהוקאל כרונג מצר פליילן . חטא אלדי דרשאה ולד זומא . אלדי קאל לפסוק . לשב תפתקר נהאר כרונג צו ארץ' מצר טול אַיָּאמָן חַיָּאך . אַיָּאמָן חַיָּאך אלילאם . ולועלמן יקולם . אַיָּאמָן חַיָּאך אַדְנֵיא חַדְדִי . טול אַיָּאמָן חַיָּאך לְגַיְבוּ לְגַיְאמָן לְמַשְׁיחָה:

מִפְאַד לְמִקְשֵׁס מִפְאַד הָאָ. מִפְאַד הָאָ. מִפְאַד
אֶלְיָעָה עֲשָׂא אֲשֶׁרְיָה לְקֹמוֹ יִשְׂרָאֵל מִפְאַד הָאָ.
קְפָאַת אַרְבָּע וְלֹאַד תְּפִלָּת אֲשֶׁרְיָה. וְאַחֲד עַאלְם.
וְאַחֲד צְ'אָלְם. וְאַחֲד נַיָּא. וְאַחֲד לִסְהָא עַרְפְּלִיעָה:

עַאלְם הָאָש הָאָ יְקוּל . הָאָש הָשְׁחָאָת
וְרַצְוֹמָת וְלִחְפּוּמָת אֶלְיָעָה וְצָאָכוֹם אֶלְלה
אַיְלָהָנָה. חַתָּא אַנְתָּה תְּקוּל לוֹ כְּדִין לְפֻקָּח. לִסְהָא
נִפְתָּחוּ בְּعֵד לְפֻקָּח אַפְּפָאָכִי:

צָאָלְם הָאָש הָאָ יְקוּל. הָאָש לְקֹדְמָא הָאָרְדִּי לְפּוֹם.
לְכוּס וְלִסְהָא לוֹ. וְלַקְדָּח אֶלְיָעָה כְּרוּגָה רָוחָו מִן אַגְּמָלָא.
כְּפָר פְּלָהָאָצָל. חַתָּא אַנְתָּה דּוּרְזִים סְנִיה וְקוּל לוֹ. בְּסֶפֶת
הָאָרְדָא צְנַע אֶלְלה לִי פִי כְּרוּגָה מַנְצָר. לִי וְלִסְהָא
וַיְאַלְפְּכָאָן כְּאָוָתָם לִסְהָא כְּאָוָתָה:

נַיָּא הָאָש הָאָ יְקוּל. הָאָש הָאָדָא. וְתְּקוּל
אַיְלָה. בְּשַׁהַת יְד כְּרוּגָנָה אֶלְלה מִן מַצְרָה מִן בֵּית
לְעַבְּזָדִיאָה:

. בְּרוּךְ הַמָּקוֹם בְּרוּךְ הוּא . בְּרוּךְ שְׁנַתְנוּ תּוֹרָה
לְעַמוֹ יִשְׂרָאֵל בְּרוּךְ הוּא . כְּנַגְדָ אַרְבָּעָה בְּנִים
דְּבָרָה תּוֹרָה: אַחֲד חָכָם . וְאַחֲד רְשָׁע . וְאַחֲד תְּמִם
. וְאַחֲד שְׁאַיּוּ יָדָע לְשָׁאָל:

ג. חָכָם מָה הוּא אֹמֵר . מִה הַעֲדֹות וְהַחֲקִים
וְהַמְשֻׁפְטִים אֲשֶׁר צָוָה יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ אֱתָכָם . וְאֶن
אַתָּה אָמָור לוֹ כְּהַלְלוֹת הַפְּסָח . אֵין מַפְטִירֵינוּ
אַחֲר הַפְּסָח אַפְּיקּוּמָן:

ח. רְשָׁע מָה הוּא אֹמֵר . מִה הַעֲבוֹדָה הָאָת לְכָם
לְכָם וְלֹא לוֹ. וּלְפִי שְׁהֹזְצִיא אֶת עַצְמָו מִן הַכָּלָל .
כְּפָר בְּעֵקָר . אֲפִי אַתָּה קְהָה אֶת שְׁנִי וְאָמָור לוֹ:
בְּעַבְרָה זֶה עָשָׂה יְהֹוָה לִי בְּצָאתִי מִמִּצְרָיִם . לִי וְלֹא
לוֹ. וְאֶלְיוֹ הִיה שֵׁם לֹא הִיה נְגָאֵל:

ט. תְּמִם מָה הוּא אֹמֵר . מִה זָאת . וְאַמְרָת אֶלְיוֹ.
בְּחֹזֵק יְד הַזְּצִיאָנוּ יְהֹוָה מִמִּצְרָיִם מִבֵּית עֲבָדִים:

... וְשַׁאֲנוּ יֹדַע לְשָׁאֵל . אַתְּ פָתַח לוּ . שֶׁנִּאָמֵר . וְהַגְּדָת לְבָנֶה בַּיּוֹם הַהוּא לְאָמֹר . בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְהוָה לִי בָּצָאתִי מִמִּצְרָיִם . יָכוֹל מַרְאֵשׁ חֹדֶשׁ . תַּלְמֹוד לֹומֵר בַּיּוֹם הַהוּא . אֵי בַּיּוֹם הַהוּא . יָכוֹל מַבּוּז יּוֹם . תַּלְמֹוד לֹומֵר בַּעֲבוּר זֶה . בַּעֲבוּר זֶה לֹא אָמַרְתִּי אֶלָּא בְּשֻׁעָה שְׁמַצָּה וּמַרוֹר מִנְחִים לְפִנֵּיכֶם :

יא. מִתְחַלָּה עָזַבְתִּי עַבְדָּה זוֹהָה הַיּוֹ אֲכֹתִינוּ . וּעֲכַשְׂיוֹ קָרְבָּנו הַמָּקוֹם לְעַבְדָּתוֹ . שֶׁנִּאָמֵר וַיֹּאמֶר יְהוָשָׁעַ אֶל כָּל הָעָם כִּי אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בַּעֲבָר הַנֶּהָר יִשְׁבּוּ אֲכֹתִיכֶם מֵעוֹלָם תַּרְחָ אָבִי אַכְרָהָם וְאַבְּיִנְחֹזֵר וַיַּעֲבֹדוּ אֱלֹהִים אֶחָרִים . וְאַקְחֵ אֶת אֲבֵיכֶם אֶת אַכְרָהָם מַעֲבָר הַנֶּהָר . וְאַזְלֵ אֶתְּנֵתֶךָ בְּכָל אֶרֶץ בְּנֵן . וְאַרְבֵּה אֶת זָרָעָו . וְאַתָּה לֹא אַתְּ יִצְחָק . וְאַתָּן לִיְצָחָק אֶת יַעֲקֹב וְאֶת עִשּׂוֹ . וְאַתָּן לְעִשּׂוֹ אֶת הָר שְׁעִיר לְרִשְׁת אֹתוֹ . וַיַּעֲקֹב וּבְנֵיו יָרְדוּ מִצְרָיִם :

ואלדי ليس הוא שער לנישד. אתה תברא לנו אלדיKal לפסוק. ותכבר לוולדך. פידך הנחר קאיילאן. בסב הארץ גען אללה לי פי קרוגי מון מצר. יקועו מון ראנז אשיה. אהעלם ותקול פי דורך אפהאר אי פי דורך אנהאר. יקועו מון עשיית ואהאר. אהעלם ותקול בסבאה לאليس קולות. אלא פסקאע אלדי לפטיר ולמריר מוחטוטין קראטיך:

מן אלולא עאנדין עבדה אֲגִינְבִּיאָה כָּאֵנוֹ אֲפָאִינָה . וְדַלְחֵן קָרְבָּנו לְמַקְדֵּשׁ מִבְּאַרְךָ הָאָ לְעַבְדָּתוֹ . אַלְדִּי Kal לְפִסְكָּו . וְקָאָל יְהֹוָשָׁעַ לְגַיְמִיעַלְקָוּם . הָאִידָּא קָאָל אַלְלָא אַילָּא הַיְשָׁרָאֵל . פִּי מַ�אוֹ לְזֹואָד זְלָסָו אַבְּאִיפָּוּם מִן דְּזֹואָם . תְּרָחָ אִיבִּי אַכְרָהָם . וְאִיבִּי נָחֹר וְעַבְדָּו מַעֲבָד אַזְרָן . וְקָדְתָ אָוּבָּכָם אַכְרָהָם מִן מַ�אוֹ לְזֹואָד . וְמוֹשִׁיחָו פִּי גַּמְיָע אַרְצָי בְּנֵן . וְקָתָרָת נְסָלוֹ . וְעַטִּית לְזַחְקָה . וְעַטִּית לִיְצָחָק יַעֲקֹב וְעִשּׂוֹ . וְעַטִּית לְעִשּׂוֹ גַּבְּל שְׁעִיר לִיּוֹרְתָהּ . וַיַּעֲקֹב וּלְאָדוֹ נָלֵן לְמַצָּרָה :

וטוב לומר כאן
מעשה אברהם
אביינו בלשון
ערבית

או אוייליאַ עאָכְדִּין לאָצְנָאָס וְלֹאָוָן.
לאָן קאָלוּ לְחַכְמִים זְכָרָם לְבָרְכָה.
פִּי אַיִּם אֲנוֹשׁ. גַּלְטוּ אַנְסָס נְלַטָּן
אָנוּ עַצִּים. וְצָאָרוּ יַעֲבֹדוּ עֲכֹדָה וְרָה.
וַיַּעֲבֹדוּ לְכֹאָכֵב וְלְפָלוֹד. וְעַמְלָוּ לְהֻסֶּבֶת
בִּיוֹת. וְעַמְלָוּ פִּיהָוָם תְּצִוִּירָת מַוְּן לְכַשֵּׁב
וּמַנוּ לְחַגָּר וּמַנוּ פְּצִ'אָ וְדָרָב. חַתָּא
צָאָרָת יְמִיעָן אָנָּסָס. תְּגִ'י וְתְּסִמְכָא
וַיַּשְׁבֹּדוּ לְדוֹזָן לְמַעַבָּד וְיַקְוּלָן הָאָד
הַצּוֹרָה תְּפַعֵּל לְלִיר וְשָׂר. פְּלַמְנוּ טָאָלָת
לְמַדָּא וְטָאָלָת לְאַיִּים. וְנַתְּסָא אָסְסָמָ
אַלְלָה מַוְּן אַפְּאַמְּדוֹם. וְלֹא בְּקָא חָדָד
יְעַרְף אַלְלָה תְּזֹעָלָא. חַתָּא גְּנָא
אַבְּרָהָם אֲבִינוּ עַלְיהָ אַסְלָאָם. וְעַלְםָ
אָנָּס עַבְּאָדָת אַלְלָה וְתוֹחִידָו. בְּאָנוּ
קָאָלוּ לְחַכְמִים זְכָרָם לְבָרְכָה. וְקַתָּא אָנוּ
תוֹאָלָד אַבְּרָהָם אֲבִינוּ עַלְיהָ אַסְלָאָם.
רַאַי לְמַסְתַּנְגִּימִין חַתָּא קָאָס כּוֹכָב
וְאֶחָד. וְבֶלְעָ תְּלַתָּ כְּוֹאָכֵב. מִשְׁאָאוּ
לְעַנְךָ נְמֹרֹד הַצְּלָטָאָן. וְקָאָלוּ לֹאָן
מוֹלָאָנָּא. זְדָאָד הַסְּאָעָא וְלֹדָעָנָּא
תְּרָה. וּרְינָא עַנְבָּן עַצִּים. פִּי אַסְמָא.

וְתְּכֹולְלָו יָאָ בְּנִי. מַן אַוְלָא כָּאָנוּ
<< אַוְיִילְיאַ עַאָכְדִּין לְאָצְנָאָס וְלֹאָוָן.
פִּי אַיִּם אֲנוֹשׁ. גַּלְטוּ אַנְסָס נְלַטָּן
אָנוּ עַצִּים. וְצָאָרוּ יַעֲבֹדוּ עֲכֹדָה וְרָה.
וַיַּעֲבֹדוּ לְכֹאָכֵב וְלְפָלוֹד. וְעַמְלָוּ לְהֻסֶּבֶת
בִּיוֹת. וְעַמְלָוּ פִּיהָוָם תְּצִוִּירָת מַוְּן לְכַשֵּׁב
וּמַנוּ לְחַגָּר וּמַנוּ פְּצִ'אָ וְדָרָב. חַתָּא
צָאָרָת יְמִיעָן אָנָּסָס. תְּגִ'י וְתְּסִמְכָא
וַיַּשְׁבֹּדוּ לְדוֹזָן לְמַעַבָּד וְיַקְוּלָן הָאָד
הַצּוֹרָה תְּפַעֵּל לְלִיר וְשָׂר. פְּלַמְנוּ טָאָלָת
לְמַדָּא וְטָאָלָת לְאַיִּים. וְנַתְּסָא אָסְסָמָ
אַלְלָה מַוְּן אַפְּאַמְּדוֹם. וְלֹא בְּקָא חָדָד
יְעַרְף אַלְלָה תְּזֹעָלָא. חַתָּא גְּנָא
אַבְּרָהָם אֲבִינוּ עַלְיהָ אַסְלָאָם. וְעַלְםָ
אָנָּס עַבְּאָדָת אַלְלָה וְתוֹחִידָו. בְּאָנוּ
קָאָלוּ לְחַכְמִים זְכָרָם לְבָרְכָה. וְקַתָּא אָנוּ
תוֹאָלָד אַבְּרָהָם אֲבִינוּ עַלְיהָ אַסְלָאָם.
רַאַי לְמַסְתַּנְגִּימִין חַתָּא קָאָס כּוֹכָב
וְאֶחָד. וְבֶלְעָ תְּלַתָּ כְּוֹאָכֵב. מִשְׁאָאוּ
לְעַנְךָ נְמֹרֹד הַצְּלָטָאָן. וְקָאָלוּ לֹאָן
מוֹלָאָנָּא. זְדָאָד הַסְּאָעָא וְלֹדָעָנָּא
תְּרָה. וּרְינָא עַנְבָּן עַצִּים. פִּי אַסְמָא.

וְפִי אַנְגָּזָם. חַתָּא קָאָס כּוֹכָב וְבֶלְעָ תְּלַתָּ כְּוֹאָכֵב. וְאֶוחָזָ
עַאָרְפִּין יָא מוֹלָאָנָּא. אָנוּהוּ הָאָד לוֹלְדִי יְכָרֵב לְמַלְךָ וְיִפְסַד הַדִּין
בְּעַת נְמֹרֹד אָוֹרָא תְּרָה. וְקָאָל לוּ יָא תְּרָה. אַיִּיךְ תְּבִיעֵלִי וְלֹאָן
בְּאַלְפִּיךְ דְּחַבָּ וְהַאת נְקַטְּלוֹה. קָאָל לוּ תְּרָה יָא מוֹלָאָנָּא. נְמֹתֶל לְ
מַתְּלָפִי הָאָרָא. מַוְּתָּל לְחַצְאָנוּ אַלְדִי קָאָל לוּ אָנוּסָס. נְעַטְיוֹזָ קְפִי
שְׁעִיר. וְהַאת נְקַטְּטוּ רְאָצָד. קָאָל לְהֻסֶּב לְחַצְאָנוּ. יָא חַמְקָ. אַיִּא
קְטַעַתָּו רְאָצָי מַן יָאָפֵל אֲשָׁעָיר. קְדַאַל אָנָּהָא. אַיִּהָ קְטַלְתָּו
וְלֹדִי הָאָש יְנַפְּעַנִי אַלְפִּיךְ דְּחַבָּ. קָאָל לוּהָם אָנוּהָ בָּא נְעַרְף נְלַדְּגָוּ
יְמֹות וְתַוְלָד וְלֹאָן אָכְרָגָוּ. קָאָל לוּהָם אָנוּהָ בָּא סְפָטוּ וְכְלָאָוֹתָה. חַתָּא
אוּנָא נְלַדָּה. פְּלַמְנוּ רְאוֹה שֵׁה עַלְאָ וְלֹדוֹן. סְפָטוּ וְכְלָאָוֹתָה. חַתָּא
כְּבָר אַבְּרָהָם אֲבִינוּ עַלְיהָ אַסְלָאָם. וְצָאָר וְלֹדָת תְּלַתָּ סְנִין. וְצָאָר
יְתִימִיּוֹ פִּי עַלְמָנוּ. פִּי אַסְמָא. פִּי אַנְגָּזָם. וְרָא אַסְמָקָס מַוְּן הַשְּׁרוֹק.
וְתַגְיבָּ פְּלַנְגָּרָב. צְוָן פִּי כָּאָטָרָוּ. אָנוּ אַסְמָקָס הָזָא לְאַיִּהָ. פְּלַמְנוּ מְשָׁא
אָנוּהָאָר. וְזַרְקָת לְקָמָר וְלְפָנוֹאָכֵב. צְוָן פִּי כָּאָטָרָוּ. אָנוּ הָזָא אַלְדִי
אַסְלָאָם. דְּלַחִי תְּחַקָּק עַנְדִּי אָנוּ הָזָא מְלַקְוָיִן מְתַלִּי. וְלֹהָזָא אַיִּהָ
יְמִשְׁיחָוָם כִּיף יְרִיד. פְּלַמְנוּ הוּא יְתַחַתָּ מְעַזָּעָלְקוּ. תְּגִ'לָּא עַלְיהָ
הַרְבָּ אַבְּחָחָנוּ. וְקָאָל לוּ יָא אַבְּרָהָם. מְאָלָד תְּתִימִיּוֹ פִּי עַלְמָנוּ. פִּי
אַסְמָא. פִּי אַנְגָּזָם. אָנוּ הָזָא אַלְדִי כְּלַקְתָּר וְכְלַקְתָּהָוָם וְכְלַקְתָּהָ
גִּמְיָע אַסְמָאָוָתָ וְלְאַרְאִיָּי. פִּי דְּאָלָד אַסְמָאָעָא. מִשְׁאָ אַבְּרָהָם
לְעַנְךָ אָזְבָּהָוָה. וְקָאָל לוּ יָא אַיִּבָּי. נְחַב תְּכָבְרִי הָאָשָׁפָוּ אַלְדִי כְּלַקְ
אַדְנִיאָ. קָאָל לוּ יָא אַיִּבָּי. תְּפָאָ מְעַבְדָּ עַנְדִּי פְּלַבְּיָתָה. הָזָא אַלְדִי
כְּלַקְ אַדְנִיאָ. קָאָל לוּ יָא אַיִּבָּי נְחַב תְּוֹרִירָהָוָם לִי. בָּאַש נְקַרְבָּ לְהֻסֶּב

רְכוּן. אַיִיךְ יַרְצָאֵנוּ עַנִּי. תֶּם דְּכָלוּ אֲוֹבָהּ לְבֵית מִלְּיָאָנוּ שֶׁיְּכַשֵּׁב
שֶׁפְּצָא וְדַחֲבָתָם מִשְׁאָעָלָנֶךָ אַפְנוֹ. וְקָאַל לְהָאִיא אַפְמי. קָוְמִי צִנְעִי
לִי מַעְשָׂא טִיבָּא. נְקָרְבָּהּ לְדוֹזָק לְמַעֲאָבָד. אַיִיךְ יַרְצָאֵנוּ עַנִּי.
תֶּם קָאָמָת אַפְנוֹ וְצִנְעָתָלָוּ כֹּאַ רָאֵד. וְקָדָם לְהָוָם לְנַאֲכָלוּ וְלָאַ חְדָּשָׁ
מַעֲשָׂמָד דְּזָוּ לְנַאֲכָל. קָאַל עַלְיהָ אַסְלָאָם. דְּלַחְזֵן תְּחַשֵּׁק עַנְדָּי. אָנוּ
הָאָמָא יַרְאֵי וְלֹאַ יַּסְכָּעוּ. כְּמַתְּלָהָוּם יְכוֹן פָּאַעֲלָהָוּם. כָּאַד אֲנָאָר
וְתְּרוּקָהָוּם. חַתָּא גַּעַגְעָה אֲוֹבָהּ. וְצִאָבָהּ מַחְרוֹקָן. קָאַל לוּ יָאִיבָּי.
חַשָּׁהָדָר לְעַמְלָא אַלְדִּי עַמְלָתָקָל לוּ יָאִיבָּי. אָנוּ כֹּאַ מַאַעֲמָלָתָ
שְׁמָן הַאֲדָא. אַלְאַ הָוָם יַתְּכַאֲצָמוּ עַלְאַ הַטְּעָם. וְתְּרָקוּ בְּעַצְחוֹם
בָּאָעֵץ. קָאַל לוּ יָאִ חַמְקָה וְאַשְׁהָוּם יַתְּכַלְמָוּ. אָוּ יַתְּחַרְפּוּ אָוּ יַפְּעַלְוּ
כֵּיר אוּשָׁר. חַתָּא תְּקֻולָּהָדָר לְקֻולָּה. קָאַל לוּ יָאִיבָּי. תְּסִמְעָן וְדָנָךְ
טְפָמָקָיְקָול. אַיְדָא מַאַפְהָוּם לְקָנוּן וְלֹאַ גִּיבְרָנוּא. לְאַשְׁ
תְּבוּהָוּם. וְתְּתָרְבּוּ לְאַלְהָהָ לְאַלְלִי. אַלְדִּי כְּלַאֲקָנִי וְכְלַלְקָדִי כְּלַלְקָ
יְמִיעָהָסְמָאָוֹתָה וְאַרְאָצִי. בְּרִיךְ סְמָאָעָ אֲוֹבָהּ כְּלַאֲמָוּ. וּפְשָׁעָ
לְעוֹד נְמָרוֹד הַצְּלָاطָא. קָאַל לוּ יָאִ מוֹלָא. גַּצְרָמָא עַמְלָבָנִי לְיָום.
קָאַל נְמָרוֹד לְאַבְרָהָם. הָאַשָּׁהָדָר לְעַמְלָא אַלְדִּי עַמְלָתָ. קָאַל
לוּ יָאִ מוֹלָא אָנוּ מַאַעֲמָלָתָשִׁי מַוְּהָהָדָה. אַלְאַ הָוָם תְּכַאֲצָמוּ
עַלְאַ הַטְּעָם. וְתְּرָקוּ בְּעַצְחוֹם בָּאָעֵץ. קָאַל לוּ יָאִ חַמְקָה. וְאַשְׁ
הָוָם יַתְּכַלְמָוּ אָוּ יַתְּחַרְפּוּ אָוּ יַפְּעַלְוּ כֵּיר אוּשָׁר. חַתָּא תְּקֻולָּהָדָר
לְקֻולָּה. קָאַל לוּ יָאִ מוֹלָא. תְּסִמְעָן וְדָנָךְ מַאַפְמָקָיְקָול. אַיְדָא מַאַ
פְּהָוּם לְאַקְנוּן וְלֹאַ גִּיבְרָנוּא לְאַשָּׁהָתְּבִדּוֹהָוּם. וְתְּתָרְבּוּ לְאַלְהָהָ
לְאַלְלִי. אַלְדִּי כְּלַאֲקָנִי וְכְלַלְקָדִי גַּמְיעָהָסְמָאָוֹתָה וְאַרְאָצִי.
קָאַל נְמָרוֹד לְאַבְרָהָם. אָנוּ הָוָא אַלְדִּי כְּלַקְתָּדִי וְכְלַקְתָּהָוּם וְכְלַקְתָּהָ

"חלבן" והיעיזים באחת מסמאותיו ה"חראה"
בריפולי, שנות ה-30

ג' מיע הסטואות ולאראצי. קאל לו יא מולאי. אונפאן אנטון עלא
להק. האמר לסמס תזרר מון ליגרב וגיגיב פשרק. ובאו קוא עמלת
שי מו חדא. לאילה אלדי קצריין עלא מעאכיד וויהקהום.
יקצריין חטא עלייך וויהקה. פי דאלך הפסעה. קאל נמרוד
לעכאלתו. הארה אונפאן כליאה חי פדיניא ירכב למילד ויפסיד
הדין. מא איליא אליא וויהקה. כיר חראק למיעאכיד. תם קאדו
אברהם אונזיא עליה אסלאמ. ורמאוה פיאתון נאר מוקרא.
פייתג לא עליה הרוב צובחאנן. וככלצ'ו בפרקאמתו ובניאלאלו.
וכרג'י
מן תס סאלם. חטא ראת ימייע הניאו עג'יב. ובכא עליה הסלאמ.
יעלים הנאש בעבדת אללה וויהידי. באנו קאלו לחכמים זכרם
לברכה. כאנט יאקוטא. מעלהה פי רקבת אברהם אונזיא עליה
אסלאמ. ופאנת תאי מון טrho הדיניא. לטרפהא. והאיליאקוטא
הייא וויהידי. אלדי באנו זכרוי מון חלקו. ויעלים בעבדת אללה
וויהידי. והיא וויליל ויאמר יהושע אל כל העם. שיח דאלך.
וקאל יהושע גימיע לקום. האידייא קאל אללה אלה ישראאל.
פי מיאו ליאד ולסן אונאיילפם. מון אונלא תרח איבי אברהם.
ויאבי נחור. ועבדו מעאכיד אוכריין. וצטפיט לאברהם מון מיאו
ליאד. ומישיתו פיאמייע ארץ השם. וותרת נסלו. ועתית לו
יצחק ועתית ליצחק יעקב ועשן. ועתית לעשו לאסרא יראטה.
ויעקב ווילאדו הבטו למיצר:

בְּרוֹךְ שׁוֹמֵר הַבְּטָחָתוֹ לִיְשָׂרָאֵל בְּרוֹךְ הוּא
שְׁהַקְדֹּשׁ בָּרוֹךְ הוּא מְחַשֵּׁב אֶת הַקְזָזׁ . לְעֲשׂוֹת
כָּמוֹ שֶׁאָמַר לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּבִרְית בֵּין הַבָּתָרִים
. שְׁנָאָמַר וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם, יְדֻעַּתְּךָ כִּי גָּר יְהִי
וְעַשׂ בָּאָרֶץ לֹא לָהֶם . וְעַבְדּוּם וְעַנְצָמוּם אֶרְבָּע
מֵאוֹת שָׁנָה . וְגַם אֶת הָנוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָּן אָנֹכִי
וְאַתְּה יָכוֹן יַצָּאוּ בִּרְכּוֹשׁ גָּדוֹלָה:

מִפְאָרֵד חָאָפֵץ הַפְּכָאַלְתוֹ לִיְשָׂרָאֵל. מִפְאָרֵד
הוּא. אֶלְדי לְמִקְדָּשׁ מִפְאָרֵד הוּא חָאָסֵב אֱלֹהָה.
לִיצְנָע כְּמָא אֶלְדי קָאֵל לְאַבְרָהָם אָוּבָנָא בְּעָאָה
בֵּין לְמִפְאָצָל. אֶלְדי קָאֵל לְפָסּוֹק . וּקָאֵל לְאַבְרָם
עֲרִיר תַּעֲרֵף לֹאֵין גְּרִיב יַפְּנוּ נְסָלָד פִּי אָרֶץ . לִסְמָךְ
לְהָזָם. וַיַּכְדְּמוּהוּם וַיַּעֲדְבוּהוּם. אַרְבָּע מֵיאָת
סָנָא. וַיַּאֲצָא אֶלְקָוּם אֶלְדי יִסְתְּכַדְּמוּ בִּיהָזָם נְחַמֵּם
אָנָא. וּבַעַד דָּאלֵךְ יַכְרָגֵן בְּכָסֵב כְּפִיר:

כשיאמר "היא שעמידה לאבותינו
שמעדה" יחזק
את הכוון בידו
וכסוה את המצות
עד שיגיע למצונו
מודם".

יג. **היא שעמידה לאבותינו**
ולנו. **שלא אחד בלבד עמד**
עלינו לכלותנו. אלא **שבכל**
דור ודור עומדים עלינו
לכלותנו. והקדוש ברוך
הוא מצילנו מידם:

יד. צא ולמד מה בקש
לבן הארמי. לעשות
לייעקב אבינו. שפרעה
לא גער אלא על הזכרים.
ולבן בקש לעקור את הפל
. שנאמר ארמי אבד אבי
וירד מצרים ויגר שם
במתי מעט ויהי שם לנו
גדול עצום ורב:

כפי יכול "היא שעמידה"
וכו' שוד לכאמ' פי' ידו
ו gypsum לפטאייר מפה
ויצל למצלמו פיקעם:

היא אלדי וכפת
לאבאיינה ולנה. אלדי
ليس אחד בס ואקר עליינו
לייפנינה. אלא אלדי פ'
כל גיל וגיל ואקפני עליינו
לייפנינו. ולמתקדס כבארך
הוא מכלצנא מן זיהום:

כרג' ותעלם האש פדש
לבן לחילו. ליינע לייעקב
אובונא. אלדי פרעה ليس
קטאע אללא עלא ארכורא.
ולבן פדש ליקלע אלכול.
אלדי קאל לפסוק. לחילו
חפ לייפלא איבי. וגיל למאץ
ויסכו תם בפרט קליל וצאו
תמ כביר עצים וכתר:

ונזול למצוור. מנצח צוב עלא קול אנטווע. וספכו
תם. מעעלם אלדי קאל לפסקוק. וקאלו אל פרעה
לעסכנו פלאריז'ן גינא. לאין ליס מרעה ללעגנעם
אלדי לעבדיך. לאין קויע איגזע פי ארץ' גאנע.
ודלחין זילסן להו עבדיך פי ארץ' גאנע:

**כפרט קליל כמא אלדי קאל לפסקוק. בסבעין
נסקס נלו אבאיך למוצר. ודלחין געלאך אללה
אללהך פפואב אסמא לפלתרא:**

וציאר תם ליקום כביר. מעעלם אלדי כאנו ישראלי
משוחרין תם. ל科尔 כביר עציים. כמא אלדי קאל
לפסוק. ולאד ישראל תמרנו ודבבו ופתרו ועצי'מו
בג'דא ג'דא. ומוחלאת לארץ' מונחום:

וכתרתי כמא אלדי קאל לפסקוק. זוזת עלייך
ונצ'רטה מתמרגדא פי דטומנד. וקלת לך פי
דטומנד עיש. רבונו נבאות אצ'יעא ג'עלתך.
וכתרתי וכברתי וג'יתיב חלי אוין. תדריאן מהי
נאפת. ואנתי ערײַאנא ומיכשופא:

טו. **וירד מצריימה.** אונס על פי החרבר. ויגר שם
מלמד שלא ירד להשתתקע. אלא לגואר שם.
שניאמר ויאמרו אל פרעה לגואר באָרֶץ בְּאָנוּ כִּי
איין מרעה לצאן אשר לעבדיך. כי כביד הרעב
באָרֶץ גאנע. ועתה ישבו נא עבדיך באָרֶץ גאנע:

טי. **במתי מעט כמו שניאמר.** בשבעים נפש
ירדו אבותיך מצריימה. ועתה שמא יודה אלהיך
כונני השמים לרבי:

ויהי שם לגוי גדול. מלמד שהו יישראל
מצינעם שם לנויגו גודול עצום כמו שניאמר. ובנוי
ישראל פרו ויישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד
וחטף לא הארץ אטם:

ו. **ורב כמו שניאמר.** ואעbor עליך ואראך
מטבוסת ברמיה. וואומר לך ברמיה חי.
ויאומר לך ברמיה חי. רבבה צמח השדה
עתהיך ותרמי ותגדי ותבא כי בעדי עדים, שדים
וננו ושורך צמח ואת ערם ועריה:

ושרו לנו למצריםון ויעלו עליינו כdma צייבא: ושדו לנו למצריםון. כמו אלדי קאל לפסוק. תעלו נתחאיילו לו ברכאת יכתר ויכון לאין תצאפנא מחרבא. וכן נא איצ'א הוא עלא מכארהינא ויתחארב פינא ויסעד לנו לאיז?:

ועקבונא כמו אלדי קאל לפסוק ויעלו עלייה קייאד אסיזיא . לשב יעדברה במקלהום. ובנא בלאדאת מיכאון לרפואה ורעלוסס:

ויעלו עליינו כdma צייבא. כמו אלדי קאל לפסוק. וכדמו מצריינון ולאד ישראל בזאעב:

וצלייא לאלה אילא אבאינא וסמאע אללה צוותא. ונציד צ'עפנא ושהאנא צ'גטנא. וצליא לאלה אילא אבאינא כמו אלדי קאל לפסוק. ופאו פ' דוד אילאים לכתהар. ומאות צלטאות מצער ותנאהדו ולאד ישראל מון לדכמא. ועייטו צעדת צרכתחים לאלה מון לדכמא :

ט. וירעו לנו המצריים ויענו וייתנו עליינו עבדה קשה : וירעו לנו המצריים כמו שנאמר . הבה נתחכמה לו פ' ירבה והיה כי תקראהנה מלחה ונוסף גם הוא על שונאיינו ונלחם בנו . ועלה מון הארץ:

כ. ויענו כמו שנאמר . וישימו עליו שרי מפסים למען ענתו בסבלתם . ויבנו ערי מסכנות לפרקעה את פתם ואת רעמסס:

כא. וייתנו עליינו עבדה קשה כמו שנאמר . ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרקעה:

כב. ונצעק אל יהוה אלהי אבותינו וישמע יהוה את קלנו וירא את עניינו ואת עמלנו ואת לחצנו : ונצעק אל יהוה אלהי אבותינו כמו שנאמר . ויהי בימים הרבים ההם זימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מון העבדה ויזעקו ותעל שועתם אל האלים מון העבדה:

וישמע יהוה את קולנו כמו שנאמר . וישמע אליהם את נאכטם ויזפור אלהים את בריתו את אברם את יצחק ואת יעקב :

וירא את ענינו וז פרישות דרכ ארצה , כמו שנאמר . וירא אלהים את בני ישראל וידע אלהים :

ואת עמלנו אלו הבנים . כמו שנאמר ויצו פרעה לכל עםנו לאמר . כל הבן היולד היארה שליכו וכל הבת תהיין :

ואת להצנו זה הדחק כמו שנאמר . וגם ראיתי את הלחץ אשר מצרים לחצים אתם :

וסמואל אללה צורנאו . כמוaldi קאל לפסקו . וסמאלו אללה ערכתהום ותפכר אללה עاهדו . מעא אברהם מעא יצחק ומיעא יעקב :

ונזר צעפנא האדא פרי طريق לארץ' כמוaldi קאל לפסקו . ונזר אללה ולאד ישראאל והן אללה :

ושקאנא האדון לולאד . כמוaldi קאל לפסקו : וויצו פרעה לגויים קומו קאיילאן . גויים לוולד למוטוואלד לניל תרמייזה . גויים לבנת תעינשה :

וטעטנא האדא אטאגט . כמוaldi קאל לפסקו . ואיציא נצרת אטאגטaldi מוצרניין טאגטינ'הום :

וְגַרְגִּנָּא אֶלְלהָ כֹּעֲן מֵצָר. בַּיד שְׁדִידָא וְקַרְעָא
מְמֻדְדָּא וּבְמֻכָּפָה כְּבִיר וּבְחַאיָּאָת וּבְפְרָאָהָן.
וְגַרְגִּנָּא אֶלְלהָ כֹּעֲן מֵצָר לִיס עַלְאָ דְּזִין מַלְך. וְלִס
עַלְאָ דְּזִין סְרָף. וְלִס עַלְאָ דְּזִין מַרְסָול. אֶלְאָ לְמַקְשָׁס
מְבָאָרָה הוּא בּוֹקָאָרוּ וּבְרוֹחוּ. אֶלְדִּי קָאָל לְפָסָא
וְנוֹזָה פִּי אַרְצָה מֵצָר. פְּלִילָה דָּהָאָיִ. וּנְדַרְבָּה כָּל בְּנָה
פִּי אַרְצָה מֵצָר מִן אַלְנָסָאָן וְהַתָּא לְבָהָמָה וּפִי גַּמְיעָה
מְעַאבָּד מְצָרְנִיעָן נְצַנְעָע חַכּוּמָה אָנָא אֶלְלהָ:

וְנוֹזָה פִּי אַרְצָה מֵצָר. אָנָא וְלִס מַלְך. וּנְדַרְבָּה מִי
בְּכָר אָנָא וְלִס סְרָף וּפִי גַּמְיעָה מְעַאבָּד מְצָרְנִיעָן
נְצַנְעָע חַכּוּמָה אָנָא וְלִס מַרְסָול. אָנָא אֶלְלהָ
אָנָא הוּא וְלִס אָכָר:

בַּיד שְׁדִידָא. הָאָדָא לְפָנָא. כַּמָּא אֶלְדִּי קָאָל
לְפָסָק הַזָּדָא דְּרַבְתָּ אֶלְלהָ כְּאֵינָא פִי אַמְאָשָׁן.
אֶלְדִּי פְּצִיעָה פְּלִילָה פְּלִחָמָר פְּגָמָאָל פְּלַבְּקָר.
וּפְלִגְנִים פְּנָא קְוִי גְּדָאָ:

כו. וַיַּצְאָנוּ יְהֹוָה מִמְּצָרִים בַּיד חַזְקָה וּבְזַרְעָה
נְטוּיָה וּבְמַרְאָה גָּדָל, וּבְאֲתֹות וּבְמַפְתִּים: וַיַּצְאָנוּ
יְהֹוָה מִמְּצָרִים. לֹא עַל יְדֵי מֶלֶךְ. וְלֹא עַל יְדֵי
שְׂרָף. וְלֹא עַל יְדֵי שְׁלִיחָה. אֶלְאָ הַקְדּוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא
בְּכָבוֹד וּבְעַצְמוֹ. שֶׁנְאָמָר. וּבְעַרְתִּי בָּאָרֶץ מִצְרָיִם
בְּלִילָה הָזָה. וּהַכִּיתִי כָּל בְּכָור בָּאָרֶץ מִצְרָיִם
מִאָדָם וְעַד בָּהָמָה וּבְכָל אֱלֹהִי מִצְרָיִם אָעָשָׂה
שְׁפָטִים. אַנְיִי יְהֹוָה:

כח. וּבְעַרְתִּי בָּאָרֶץ מִצְרָיִם אַנְיִי וְלֹא מֶלֶךְ.
וּהַכִּיתִי כָּל בְּכָור אַנְיִי וְלֹא שְׂרָף. וּבְכָל אֱלֹהִי
מִצְרָיִם אָעָשָׂה שְׁפָטִים אַנְיִי וְלֹא שְׁלִיחָה. אַנְיִי יְהֹוָה
. אַנְיִי הוּא וְלֹא אָחִר:

כט. בַּיד חַזְקָה. זו הַכְּבָר כִּמּו שֶׁנְאָמָר. הַנְּהָה יְד
יְהֹוָה הַזָּה בְּמַקְנֵה אֲשֶׁר בְּשִׁדָּה בְּסּוּסִים בְּחַמְרִים
בְּגַמְלִים בְּבָקָר וּבְצָאן ذָבָר כִּבְדָמָאָד:

**בְּדַע שָׁוֹקְדָע מִמְדֹקָא רָאָה אָסֵר בְּכָא אֶלְיָהָא
לְפָסּוֹק וְסִיפּוֹ מִסְלָילָא פִּי יְהָזָן מִמְדֹקָא עַלְאָרְוֹשָׁלִם:**

ובמכוֹף כְּבֵיר. הָאָדָא תְּכַשֵּׂיף אֲשֶׁר נָהָנָה. כְּמוֹ אֶלְיָהָא
קָאָל לְפָסּוֹק. הָאָנוּ יִמְתַּחַן אֶלְלָה לִגְיָה לִיאָכֵד לוֹ אָוְפָא
כוֹן וְצַטְּ אָוְפָא. בְּתֻמְחוֹנִיתָה בְּהָאִיאָת וּבְבְּרָאָתָן.
וּבְמִיחָאָרְבָּא וּבִיד שְׁדָזָא. וּבְקָרְבָּע מִמְדֹקָא.
וּבְמִיכָּאָרְכָּא כְּבָאָר. כְּגַם יְהָזָן לְכָוֹן אֶלְלָה
אַלְאָהָפּוֹם פִּי מִצְרָא לְחַדְרָתָה:

וּבְהָאִיאָת הָאָדָא לְעֵצִי . כְּמוֹ אֶלְיָהָא קָאָל
לְפָסּוֹק. וּלְעֵצִי הָאָדָא תָּאָכֵד פִּי יְהָזָן אֶלְיָהָא תְּצַנַּע
בִּיהָאִיאָת:

וּבְזָרוּע נְטוּיָה . זו הַחְרָב כְּמוֹ שָׁנָאָמָר . וּחְרָבָו
שְׁלֹופָה בִּידָו נְטוּיָה עַל יְרוּשָׁלִים:

א. וּבְמִזְרָא גָּדוֹל . זו גָּלוּי שְׁכִינָה כְּמוֹ שָׁנָאָמָר
. או הַנֶּסֶת אֱלֹהִים לְבָא לְקָחָת לוֹ גּוֹי מִקְרָב
וּבְמִסּוֹת בְּאֲתֹזָת וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלחָמָה
וּבִיד חִזְקָה וּבְזָרוּע נְטוּיָה וּבְמִזְרָאִים גָּדוֹלִים
כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה לְכָם יְהָזָן אֱלֹהִיכָּם בְּמִצְרָיִם
לְעֵינֵיכָה:

ב. וּבְאֹתוֹת זֶה הַמְּטָה . כְּמוֹ שָׁנָאָמָר . וְאֵת
הַמְּטָה הָאָה תָּקַח בִּידָךְ אֲשֶׁר תַּעֲשֵׂה בּוּ אֵת
הָאֹתוֹת:

**ובבראVIN הָאָדָא אָדָם
כִּנְאַלְדִּיקָּלְפָסָק. וְעַל
בְּרָאָהָן פְּסָמָא וּפְלָרָאָץ. זֶם
וְנֶאָר וּמְנָדָא דְּכָכָאָן:**

**תְּפֵסִיר אֲכוֹר. בַּיד שְׁדִיאָ
תְּנִין. וּבְדָרָא עַמְדוֹתָא תְּנִין.
וּבְכֻפָּה כְּבָיר תְּנִין. וּבְהָאִיתָ
תְּנִין. וּבְרָהָנוּ תְּנִין:**

**הָאָדוֹן עַשֶּׂר דְּרַבָּאת אַלְדָן
גַּאֲפָלְנוּקְדָס מְפָרָךְ הָוָא עַלָּ
לְמַצְרֵנִיןָן פִּי כַּיְצָר. וְהָאָדוֹן
הָוָם. דָם. דְּפָאַצְעָ. קְמָלָ
כְּלָטָ. פְּנָא. קְרָתָ. בְּרָדָ. גְּדָרָתָ
צְלָאָם. קְתִיל אֲפָאָרָ:**

**רַבִּי יְהוָה כָּאֵן עַטִּי פִּיהֶם
אַמְאִידָר. דָצָר. עַדְשָׁ
בָּאָחָבָ:**

כִּיְפַי יַזְלֵל לְפָסָקָה פָּאָרָ
בְּגַמְפָתִים וּכְיַיְלָבָן
בְּחַקָּאָה מַעֲעָן מַפְצָר
מִן טְרָף נַיְפַי יַפְנַן
מַתְאָעָשָׂק אַפְרָחָר כִּיר
וַיַּחֲסֹן בְּחַקָּאָה פְּלָוָאָ
מִן גַּרְגָּר אָשָׁדָהוּלָי חַדָּ
יַיְאָכֵד לְפָאָס מַתְאָעָ
אַשְׁרָאָב אַלְיָ קְרָא
עַלְיהָ לְהַמְּפָאָה תְּמָפָא
סְפָאָשׁ לְכַלְמָא אַלְדָן
הַמְּפָאָה דָם אַשְׁׁ וּמְמָהָת
עַשְׁן קְאָדוֹן תְּלָאָה
וְצְדָאָל עַשְׁרָה כְּלָקָאָת
אַלְיָ הַמְּפָאָה דָם צְפָרְדָעָ
וּכְיָ וְתְלָת כְּלָקָאָת
אַלְיָדָי הַמְּפָאָה דָצְרָעָדְעָ
בְּאַחֲרָבָי כִּיְפַי בְּגָאָבָאָש
יַקְנָהָוָה כָּל פְּלָקָא
מִנְהָוָה וַיַּקְנָעָ שְׁוֹאָנוּ
אַלְפָאָס פִּי יַצְטָס לְמַאָעָנוּ
אַלְיָ בְּחַקָּאָה חַתָּא
יַכְלָמָו סְפָאָשׁ לְכַלְמָא
וְקַן בָּאָעָד יַקְוָם לְמַאָעָן
וַיַּבְדָּעָו פִי מַזְעִיאָעָא אַלְדָן
פָּאָא יַתְעָדָה מִפְנַן חַדָּ
וּמְלָחָא אַלְיָ בְּכַלְיָ שְׁוֹאָ
שְׁרָאָב פְּלָקָאָס וַיַּדְיָ
עַלְיהָ בָּאָשׁ יוֹשָׁרָבוּ
לְפָאָמָא אַתְּאָנוּ:

לְגַם וּבְמַפְתִּים זוּ הַדָּם כְּמוֹ
שְׁנָאָמָר . וּנְתָתִי מַפְתִּים
בְּשָׁמִים וּבְאָרֶץ . דָם וְאָשׁ .
וְתִימָּרוֹת עַשְׁן:

**לְה. דָבָר אַחֲרָ. בַּיד חַזְקָה
שְׁתִים. וּבְזָרָעַ נְטוּיָה שְׁתִים.
וּבְמָרָא גָּדְלָ שְׁתִים. וּבְאָתָות
שְׁתִים. וּבְמַפְתִּים שְׁתִים:**

**לְה. אַלְוּ עַשֶּׂר מַפְתִּים שְׁהָבִיא
הַקְדּוֹשׁ בָּרוֹךְ הוּא עַל
הַמִּצְרִים בְּמַצְרִים, וְאַלְוּ הָנוּ.
דָם. אַפְרָדָע. בְּגָיָס. עַרְוָבָ
דָבָר. שְׁחִינָן. בְּרָדָ. אַרְבָּה
. חַשְׁךְ. מַפְתָּה בְּכֹורֹות:**

**לְה. רַבִּי יְהוָה הָיָה נוֹתָן
בְּהָם סְמָנִים . דָצָ"ד .
עַד"ש . בָּאָחָ"ב:**

כִּשְׁגִיגָע לְפָסָקָא
בְּגַמְפָתִים וּכְיַיְלָבָן
לְפָנֵי עַל שְׁחָרֶר בְּ
חָלָק (שְׁבָר) וּטוֹב
אִם יְהָיָה כְּלִי חָרֶש
אַדְמָן. יְשִׁימָו לְחוֹ
עַל הַרְצָפה וּקְח
אֶת כָּסַת הַשְׁתִּיה שְׁל
הַהְגָדָה בְּדִיּוֹן.

בְּכָל פָּעָם שְׁיָאמָר
אֶת אֶחָת מִתְרָעֵש
עַשְּׂרָה הַמִּילִים
– דָם וְאָשׁ וּתְמָרוֹת
עַשְׁן וּן אֶת עַשְׁר
הַמְּמַת – דָם צְפָרְדָע
וּכְיָ וְקָנָתָה שְׁלֹש
צְרוֹפִי הַמִּילִים –
דָצְרָעָדָן שְׁבָחָבָב,
שְׁפָרָעָמָעָט מְהִיאָן
שְׁבָכָסָוּ לְתַחַת הַכְּלִי
הַשְּׁבָוּר שְׁלִידָוּ
וּשְׁוֹסִים שְׁפָרָעָמָעָט
תְּמִיכָה הַכְּלִי בָּמְקוֹם
שְׁבָוּר שְׁבָוּר
אָדָם. טָבָע יְשִׁימָה אֶם

רבי יוסי הגלילי יכול. מניין אתה תקולaldi נדרבו למצויניו פ' מצור עשר דרבאת. ועלא לבחר נדרבו במשין דרבא. פ' מצור האש הוא יכול. וכאלו אסחרין? לפערעה קדראת אללה היא. ועלא לבחר האש הוא יכול ונצר ישראל ליד לבכירהaldi צנאו אללה פ' מצור ובכפו לкомן אללה ואמנו באלה ובמושא עבדו: קדש נדרבו בקדשה עשר דרבאת. קול מן דלחין פ' מצור נדרבו עשר דרבאת. ועלא לבחר נדרבו במשין דרבא:

רבי אליעזר יכול. מנייןaldi כל דרבא ודרבאaldi נאב למתקדס מבארך הוא על למצויניו פ' מצור באנת מטהע ארבע דרבאת.aldi קאל לפסוק. יצולט פיהום שקדחת חריגו צכת וחריגו ודיקה תצליט מלאייכא דונין. צכת ואחד. וחריגתנן. ודיקה תלהתא. תצליט מלאייכא דונין. רבבע. קול מן דלחין. פ' מצור נדרבו רביעין דרבא. ועלא לבחר נדרבו מיתין דרבא:

רבי יוסי הגלילי אומר. מניין אתה אומר שלקו המצריים במצרים עשר מכות. ועל הים לנו חמשים מכות. במצרים מה הוא אומר. ואמרו החרטמים אל פרעה אכבע אלדים היא. ועל הים מה הוא אומר. וירא ישראל את היד הגדלה אשר עשה יהוה במצרים ויראו העם את יהוה ויאמינו ביהוה ובמשה עבדו: כמה לכו באכבע עשר מכות. אמרו מעטה במצרים לכו עשר מכות: ועל הים לכו חמשים מכות:

רבי אליעזר אומר. מניין שבל מכה ומפה שהביה הקדוש ברוך הוא על המצריים במצרים היהת של ארבע מכות שנאמר. ישלח בס חרון. אף עברה זועם ואירה. משלהחת מלאכי רעים. עברה אחת. זועם שתיים. ואירה שלש. משלהחת מלאכי רעים ארבע. אמרו מעטה. במצרים לכו ארבעים מכות ועל הים לכו מאתים מכות:

רבי עקיבא בנוון אלדי כל דברא ודרבא אלן
גאב למוקדס מבארך הוא עלא למצוין ע
מצרים. פאות מותאה כניס דרבאת. אלדי קאל
לפסוק. צלט פיהום שדאת חרגו. עצט ותמן
ודייא. תצליט מלאייכא דונני. שדאת חרוי
ואחד. עצט תניין. וחרג' תלארה. ודייא רבשא
תצליט מלאייכא דונניין כניסא. קול בון דלהוז
פי מצער נדרבו כמיסין דרבא. ועלא לבחר נקופ
מיתין וכמיסין דרבא:

לט. **רבי עקיבא** אומר. מעין שלל מפה ומפה
שהביא הקדוש ברוך הוא על המצריים במצרים
. היהתה של חמש מכות. שנאמר. ישלח בם
חרוץ אפו. עברה וזעם וצורה. משלהחת מלאכי
רים. חרוץ אפו אחת. עברה שתיים. וזעם
שלוש. וצורה ארבע. משלהחת מלאכי רעים
חמש. אמרו מעתה. במצרים לך חמשים מכות
ועל הים לך. מאותים וחמשים מכות:

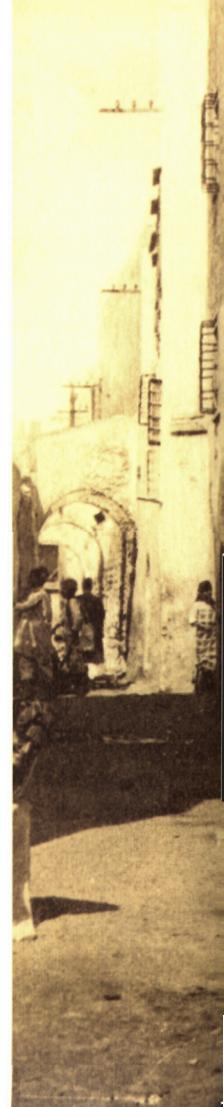
35
36

תהלוכת תנועות הנוער לכבוד הקך // טרנספֿאַט, 1935

מ. **כמה מעלות טובות למקום עליינו:**

אלו הוציאנו ממצרים ולא עשה בהם שפטים
אלו עשה בהם שפטים, ולא עשה באלהיהם
אלו עשה באלהיהם, ולא הרג את בכוריהם
אלו הרג את בכוריהם ולא נתן לנו את מモסם
אלו נתן לנו את מモסם ולא קרע לנו את הים
אלו קרע לנו את הים ולא העבירנו בתוכו בחרבה
אלו העבירנו בתוכו בחרבה ולא שקע צרינו בתוכו
אלו שקע צרינו בתוכו ולא ספק צרכנו במדבר ארבעים שנה
אלו ספק צרכנו במדבר ארבעים שנה ולא האכילנו את הבן
אלו האכילנו את הבן ולא נתן לנו את השבת
אלו נתן לנו את השבת, ולא קרבנו לפניו הר סיני
אלו קרבנו לפניו הר סיני, ולא נתן לנו את התורה
אלו נתן לנו את התורה ולא הכניסנו לאرض ישראל
אלו הכניסנו לאرض ישראל ולא בנה לנו את בית המקדש

ה'יינה.
ה'יינה.

קדש פועל חסן למקדש מבארך הוא עליינו:

יאלוּקָאָן בְּרִגְנָא בְּן מַצְרָא וְלִים צְנָעָה פִּיהָם חֲכֹמָתָא.

יאלוּקָאָן צְנָעָה פִּיהָם חֲכֹמָתָא וְלִים צְנָעָה פִּי מַעֲבִידָהָם.

יאלוּקָאָן צְנָעָה פִּי מַעֲבִידָהָם וְלִים קְתֵל אֶבְאָרְדוֹהָם.

יאלוּקָאָן קְתֵל אֶבְאָרְדוֹהָם וְלִים עַטָּא לְנָא מַאֲלָהָם

יאלוּקָאָן עַטָּא לְנָא מַאֲלָהָם וְלִים מַזְקָנָא לְבָחָר.

ילּוּפָאָן מַזְקָנָא לְבָחָר וְלִים יוֹנוֹנָה פִּי וְצָטוֹ פְּלִיבִיס.

יאלוּקָאָן יוֹנוֹנָה פִּי וְצָטוֹ פְּלִיבִיס וְלִים גְּרָרָק עֲדָאיָנָה פִּי וְצָטוֹ.

יאלוּקָאָן גְּרָרָק עֲדָאיָנָה פִּי וְצָטוֹ וְלִים כְּפָפָא קֹתָנָה פְּלִבְרִיא אַרְבָּעָן סָנָה.

יאלוּקָאָן כְּפָפָא קֹתָנָה פְּלִבְרִיא אַרְבָּעָן סָנָה וְלִים טֻמְנָא לְמַנוֹּן.

יאלוּקָאָן עַטָּא לְמַנוֹּן וְלִים עַטָּא לְנָא אַסְבָּתָה.

יאלוּקָאָן עַטָּא לְנָא אַסְבָּתָה וְלִים קְרִבָּנָה קְדָם גִּבְּלָסִין

יאלוּקָאָן קְרִבָּנָה קְדָם גִּבְּלָסִין וְלִים עַטָּא לְנָא אַשְׁרִיעָא.

יאלוּקָאָן עַטָּא לְנָא אַשְׁרִיעָא וְלִים דְּכַלָּנָה לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל.

יאלוּקָאָן דְּכַלָּנָה לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל וְלִים בָּנָה לְנָא בֵּית לְמַקְדֵּשׁ.

מן. על אחת כמה וכמה טובות בפולה ומכפלת למקום עליינו. הוציאנו ממצרים. עשה בהם שפטים. עשה באלהיהם. הרג את בכוריהם. נתן לנו את מモנס. קרע לנו את הים. העבירנו בתוכו בחרבה. שקע צרינו בתוכו. ספק צרינו במדבר ארבעים שנה. האכלנו את המן. נתן לנו את השבת. קרבנו לפניו הר סיני. נתן לנו את התורה. חניכנו לארץ ישראל. ובנה לנו את בית הבחירה לכפר על כל עונותינו:

ר' גמליאל אמר י Kol. גמיע האשפון אלדי
ליס קאל תלת מסאייל האדון פי פסח. ليس
קצ'א פרצ'ז. והאדון הום. פסח. פטיר. ומיריה:

טב. ר' גמליאל היה אומר. כל מי שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח. לא יצא ידי חובתו.
ואלו הן. פסח. מצה. ומרור:

פסח אלדי כאן אבאינו
פָאַיְלִין פֵי וּקְתָה אַלְדִי בֵית
לְמִקְדָס עַמְרָה. עַלְאָ סְבָת
הָאָשׁ עַלְאָ סְבָת אַלְדִי שְׁפָק
לְמִקְדָס מִבְאַרְךָ הוּא עַלְאָ
בֵית אַבָאינוּ פֵי מִצְרָא.
אלדי קָאַל לְפָסּוֹק. וְתַקְוֹלָ
דְבָחָ פְסָח הָוּא לְאַלְלָא
אלדי שְׁפָק עַלְאָ בֵית וּלְאָד
יִשְׂרָאֵל פֵי מִצְרָא. פֵי דְרִיבָו
לְמִיצְרִינְיוֹן. וּבְיוֹתָנָא כָלְלִין
וּרְכָאָע לְקוֹם וּסְזָדוֹן:

כֹּף יִקְוֹל פָסָח שְׁחוֹן
אֲבוֹתֵינוּ וּנוּ יִבְרָךְ
וְדָרָא עַמָא יִקְמוֹשָׁי
וְיִדְוָה:

מג. **פסח שעדי אבותינו**
אָכְלִין בָזְמָנוֹ שְׁבִיטַת הַמִּקְדָשׁ
הִיה קִים. עַל שָׁוֹם מָה.
עַל שָׁוֹם שְׁפָסַח הַקָּדוֹשׁ
בָרוֹךְ הוּא עַל בְּתֵי אֲבוֹתֵינוּ
בְמִצְרָיִם. שֶׁנְאָמָר וְאָמָרָם
וּנְחָ פְסָח הוּא לִיהְה אָשָר
פְסָח עַל בְּתֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל
בְמִצְרָיִם בְּגַפּוֹ אֶת מִצְרָיִם,
וְאֶת בְּתֵינוּ הַצִּיל וַיָּקָדֵד הָעָם
וַיַּשְׁתַחַווּ:

<<

שָׁחוֹן אֲבוֹתֵינוּ וּנוּ
בֵית עַל הַזְרֻעָה וְלֹא
שְׁבָקָעָרָה בִּידֵינוּ:

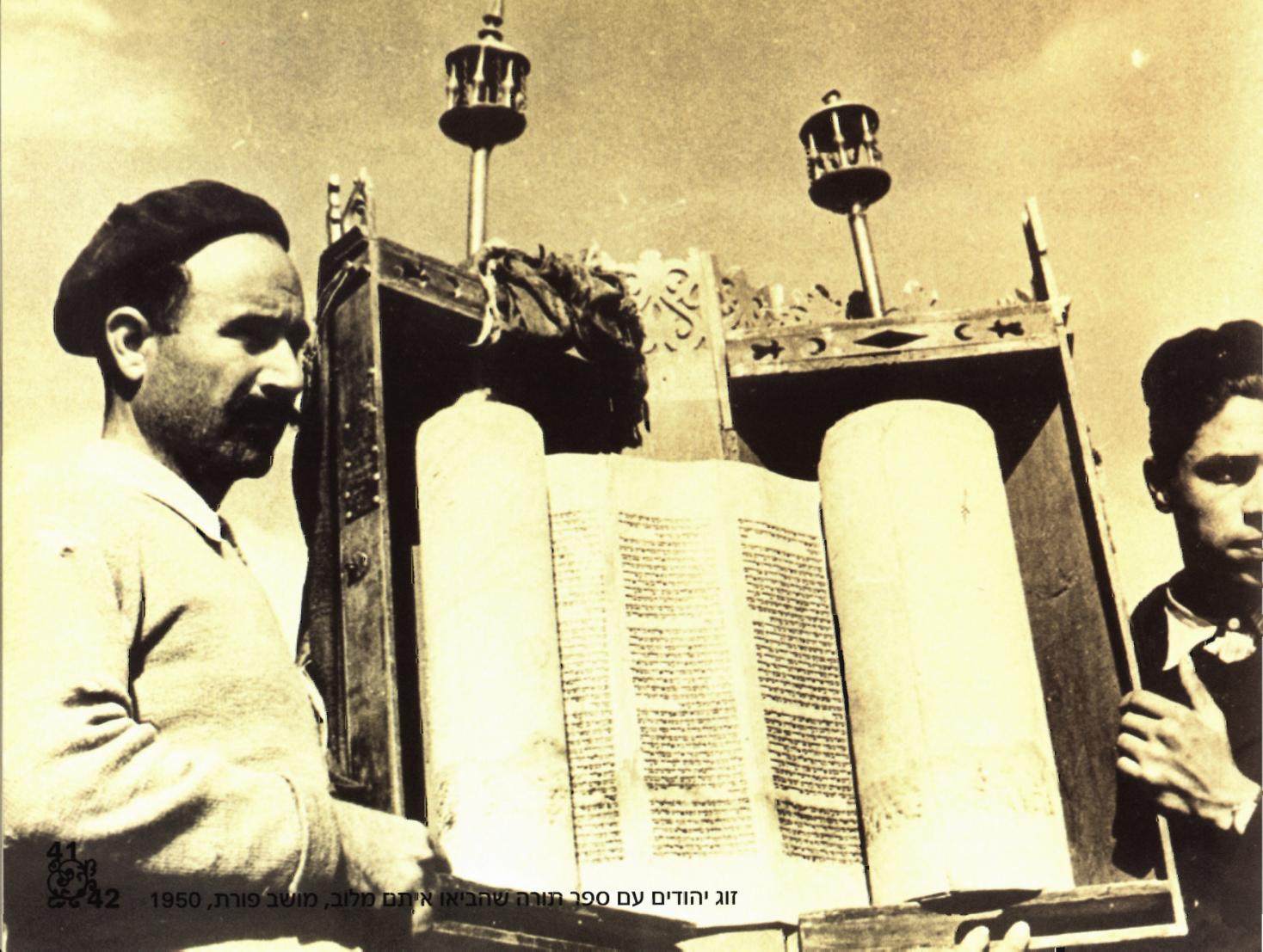
**כפְּשִׁיר הַאֲדָא אֶלְדִּי אַחֲנָא
כְּאַיִלָּן.** עַלְּ סְבִת הַאֲשָׁר
עַלְּאָ סְבִת אֶלְדִּי לִס כְּפֵפָא
עֲגִינָהוּם מַותָּא אַבְּאַיָּא
לִיכְתָּמָר. חַתָּא אֶלְדִּי תְּגִילָא
עַלְּיוּהוּם צְלָטָאָן צְלָאָטָן
אַצְלָאָטָן לְמַקְדָּס מַבְאָן
הָוָא. וּפְקוֹהוּם בְּנוֹ פִסְאָע
אֶלְדִּי קָאָל לְפִסְוָק. וּבְנוֹ
לְעֵגִין אֶלְדִּי בְּרִגְגָוּ בְּנוֹ מַצָּה
גְּרָאָדָק פְּטִיר. לְאַיִן לִס
פְּתָמָר. לְאַיִן אַפְּרָדוֹ טָ
מַצָּר. וְלִס קְוֹוָאָוּ לְיִתְעָטָלוּ.
וְאַיִצָּא זְוֹוָדָא לִס צְנָעָ
לְהָוָם:

כִּי יִקְׁוֹל "מִצָּה זוֹ
שָׁאוּם אֶאָכְלָן" וַיְקִים
גַּפְצָ לְפִטְרָא אֶלְדִּי בְּנָוָן
זֹה לְפִטְאיָר. אֲוֹלָא
יַקְּיִם לְפִטְרָא לְפִוקְיָא
וַיְעַלְמָא ?פּוֹקְן בָּאָשׁ
וַיְאַרְאָוָה אַלְיָא קָאָעָדָן:
וַתְּנַדְעַ לְמִצָּה עַלְיהָוּם:

<<

מִצָּה זוֹ שָׁאוּם אֶאָכְלָים
עַלְ שָׁוָם מָה . עַלְ שָׁוָם שְׁלָא
הַסְּפִיק בְּצָקָם שֶׁל אַבּוֹתֵינוּ
לְהַחְמִיז . עַד שְׁנַגְלָה עַלְיָהָם
מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמֶּלֶכִים הַקָּדוֹשׁ
בָּרוּךְ הוּא וְגַאֲלָם מִיד
שְׁנַאֲמָר . וַיְאִפּוֹ אֶת הַבָּצָק
אֲשֶׁר הָזִיאוּ מִמִּצְרָיִם
עֲגַת מִצּוֹת בַּי לֹא חָמִין . כִּי
גַּרְשָׂו מִמִּצְרָיִם וְלֹא יָכְלוּ
לְהַתְמִהָמָה וְגַם צְדָה לֹא
עָשָׂו לָהֶם:

כָּשׁוֹר "מִצָּה זוֹ
שָׁאוּם אֶאָכְלָן" גַּבְיהָ
אֶת חַצִּי המִצָּה
שְׁבִין שְׁתִי המִצָּה
או שִׁגְבָּה אֶת
הַמִּצָּה הַעֲלֹונה
כִּי שָׁרָאוּ אֶתְהָה
הַמִּסּוּבִּן וְתַחַבֵּב
הַמִּצָּה עַלְיהָם:

41
42

זוג יהודים עם ספר תורה שהביאו איתם מלוב, מושב פורת, 1950

כשאומר "מרור זה
זה" יגיביה את
המרור כדי שיראו
אותה המסובין
ותתחביב המצווה
עליהם:

מה. מרור זה שהוא אוכליין
<< על שום מה . על שום
שמררו המצריים את חי
אבותינו במצרים שנאמר .
וימררו את חייהם בעבדה
קשה . בחומר ובלבנים
ובכל עבדה בשדה את כל
עבדתם אשר עבדו בהם
בפרק:

כיף יכול פטור זה
וכיו יקיים לכך פי יתנו
וישללה לפק באהש
יאנאוה אל קאעדין
ותנשע למצוות עליהםו:

<<

מִרְיר הַאֲדָא. אֶלְדי אַחֲנָנוּ
כְּאַיִלִין. עַלְאַ סְבַת הַאֲשׁ.
עַלְאַ סְבַת אֶלְדי מְרוּ
לְמִצְרַיִינּוֹן חִיָּת אֶבְאֵיָנָא
פִּי מִצְרָא. אֶלְדי קָאֵל לְפִסּוֹק.
וּמְרוּחַיָּתָהוּם בְּלִכְדָּמָא
צְעִיבָא. בְּטִין וּבְטוֹב. וּפִי
גַּמְיָע בְּדִמְאָא פְּצִיעָא גַּמְיָע
כְּדִמְתָּהוּם אֶלְדי כְּדִמוֹ
פִּיהָום בְּצֻעָבָה:

43
44

פנים בבית הכנסת הגדול "צלא לכבירה", טריפולי, שנות ה-40

מו. **בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים, שנאמר . והגדת לבנה ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה יהוה לי באתי ממצרים שלא את אבותינו בלבד גאל הקדוש ברוך הוא. אלא אף אויתנו גאל עמיהם שנאמר ואיתנו הוציא מם, למען הביא אותנו לחתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותנו:**

פי כל גיל וניל. לאום עלא בנאדם יארא רוחה. תכניתו הוא קרג' מן מצר אלדי קאל לפסוק. ותכבר לוילך פי דאך הנחרט קאיילן. בסוף הארא צנע אללה לי פי קרג' מן מצר. אלדי ليس אבאינו בס פך לנקיון נבארך הוא. אלא חטא אהנו פך מעاهום. אלדי קאל לפסוק ואחנא כרני מן תם. לשב גיבנה ליאעט לנו לאץ אלדי חלף לאבאינו:

כשאומר "לפיך" וכי' יסכה את המצות וירם כל אחד מהמסובין את כoso עד לאל שישראל:

<<

ט. **לפיך אנחנו מלזומין** לנטצרו. לנחלתו. לנשבחו. לנפכו. לנעלתו. לנבהגו. ולנמנגו. לאשפון אלדי. צנע לאבאיינא ולנא. גמיע לעזובאת האוֹלָא. ברוגיא מון לעבודיה ללחורייא. ומון לבודמא לפלכיכא. ומון לחהרא ללפרחא. ומון לחזו לנhaar עיד. ומון צבאב לցו קביר. ונוקלו קהאמו שפכו אללה:

כף ייקול לפיך וכי
יגטי לפטאיר ויקים
כל ואחד כסוא פיזו
סתא יטפל גאל ישראל:

>>

לדאך אחנאו מלזומין
לנטצרו. לנחלתו. לנשבחו.
לנפכו. לנעלתו. לנבהגו.
ולנמנגו. לאשפון אלדי.
צנע לאבאיינא ולנא.
גמיע לעזובאת האוֹלָא.
ברוגיא מון לעבודיה
לחחרוייא. ומון לבודמא
לפלכיכא. ומון לחהרא
ללפרחא. ומון לחזו לנhaar
עид. ומון צבאב לցו קביר.
ונוקלו קהאמו שפכו אללה:

שְׁכַרְוּ אֱלֹהָה. שְׁכַרְוּ יְאָעֵבִד אֱלֹהָה. שְׁכַרְוּ
הָאָסֶם אֱלֹהָה: יִפְנוּ הָאָסֶם אֱלֹהָה מִבָּרוֹה. מִ
דָּלְחִין וְחַתָּא לְדוֹוָאָם: מַן זָּרוֹק אַסְמָס חַתָּא
לְמַגְיָבוֹ. מַשְׁפֹּור הָאָסֶם אֱלֹהָה: עַאלְיָ עַלְאָ גִּמְיעָ
לְאוֹמוֹם אֱלֹהָה. עַלְאָ אַסְמָא אַזְקָאָרוֹ: הַאֲשָׁפָן
כְּאֱלֹהָה אֱלֹהָנָא. עַאלְיָ לְסִפְנָא: מַהְבֵּט לְיִינְצָרָ
פְּסָמָא וּפְלָאָרָאָזָן: מַקְיָים מַן אַתְּרָאָב אַצְּעָתָ
לְמַעְאָבָל יְרַפְּאָעָ אַלְמַסְכָּיוֹ: לִירָד מַעְאָ אַסְכָּיוֹ.
מַעְאָ אַסְכָּיוֹ קָוָמוֹ: מַעְלָלָם עַקְיָמָת לְבִית. אָם
לְוַלְאָד פְּרַחָנָא אַשְׁכַּרְוּ אֱלֹהָה:

מַה. הַלְלוִיה הַלְלוִ עֲבָדִי יְהֹוה הַלְלוִ אֶת שֵׁם
יְהֹוה: יְהֹה שֵׁם יְהֹוה מִבְּרוֹד מִעְתָּה וְעַד עוֹלָם:
מִפְּזִירָה שְׁכָנָה עַד מִבְּאוֹ מִנְחָלָל שֵׁם יְהֹוה: רַם עַל
כָּל גּוֹיִם יְהֹה עַל הַשָּׁמַיִם כְּבָדוֹ: מֵכִיהָה אֱלֹהִינוּ
הַמְּגִבִּיהִי לְשִׁבְתָּה: הַמְּשִׁפְילִי לְרָאֹות בְּשָׁמַיִם
בָּאָרֶץ: מַקְיָמי מַעַפְרָ דָל מַאֲשָׁפָת יָרִים אֲבִינוֹ:
לְהַזְשִׁיבִי עַם נְדִיבִים עַם נְדִיבִי עַמּוֹ: מַזְשִׁיבִי
עֲקָרָת הַבַּיִת אֶם הַבָּנִים שְׁמִיחָה הַלְלוִיה:

טט. **בצאת ישראל ממצרים** בית יעקב מעם
לעו: היה הוה לקדשו לירדן ישראלי משלוחיו:
הם ראה ונס הירדן ישב לאחור: ההרים רקדו
כאילים גבעות בני צאן: מה לך הים כי תנומ
חוון תשב לאחור: ההרים תרקדו כאילים
נעשות בני צאן: מלפני איזן חולי ארץ מלפני
אלוה יעקב: ההפל הוצר אגם מים חלמייש
למעינו מים:

פי ברוא' ישראל מן מצר. בית יעקב מעם
לעוזמא: צארת יהודת לדור. ישראל מן
ולאיום: לבחר נצר והרב. לוולד דדור לוורה:
אנבאל זיקצן פלבבאש. קלעתה פולאד לנו: נס:
הаш לך יא בחר לאין תרב לזרד לדדור לוורה:
אנבאל תרכזן פלבבאש. קלעתה פולאד לנו: נס:
מן קדאם אסיד נאש אלארץ. מן קדאם אסיד
נאש אלארץ. מן קדאם אליה יעקב: אלקלאלב

atzauon מג'כואע ניא: אשיד לעזון למוא:
מברוך אתה יא צלטאן איזו: אידי פכיתנא
ופכית אבאיינא מן מצר. ווצלטנא לילא חדין
לנאכלו פיה פטיר ומורי. האיזיד יא אקללה
יא אילאהנה ואילאה אבאיינא. וצלאן לילקאת
ולליעייד אוכרין איג'איין למילא קאתנה ללוועפאי.
פרחאנין בבען בלוד. ושרחאנין בעבדה.
ונאכלו תם מן אדבאיית. ומון לפסאיית. אידי
ויצל דמותם עלא חיט מונבחך לרצא. ונשמרו לך
שקר גוד. עלא פכיתנא ועלא פדות נפקנא.
מברוך אתה יא פקיד ישראל:

галון יאמרו: "שם
יחוד"

קדום ברכת אשר
galon Yameru: "shem
ichud" <<

לשם ייחוד קודשא בריך הוא
ושכינתייה, בדחילו ורחימיו, ורחימיו
וזוחילו, ליחדא שם יהבו-הbihoda
שלים בשם כל ישראל, הנה אני בא
לקדים מזאות שתית פום שני, לתקו
את שרשיה במקומות עליון;
ויהיنعم יהוה אלינו, ומעשה
ידיינו כוננה עליון, ומעשה ידיינו
פוננהו: יהוי לדzon אמרוי פי, והגינו
לביב פניא, יהוה צורי וגואלי.

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם אשר
גאלני וגאל את אבותינו ממצרים. והגינו
לليلת הארץ. לאכול בו מאה וממרות. כן יהוד
אלהינו ואלהי אבותינו הגינו למועדים
ולרגלים אחרים הבאים לךראתנו לשลอง
. שמחים בבניין עירך וששימים בעבודתך
ונאכל שם מן היבחים. וממן הפסחים. אשר
יעיע דם על קיר מזבחך לרצון. ונודה לך
שיר חדש על גאלתנו. ועל פדות נפשנו
ברוך אתה יהוה, גאל ישראל:

שנה כזו שני
ביחסו ולא יברך
בורה פרי הגפן ולא
ברכה אחרונה:

ישוב לאם בתקופה
ואנו נאכטש לא
וללא ולא פלאכה

לְשָׁם יְהוָד קֹדֶשׁא בָּרִיה הַוָּא
וְשְׁכִינְתָּה בְּדָחֵלָו וְרַחֲמוֹן וְרַחֲמוֹן
וְדָחֵלָו, לְזִיהָרָא שָׁם יְהוָה-בָּבוֹ-הַבְּרוֹדָא
שְׁלִילִים בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, הַנָּה אָנָּנוּ בָּא
לְקִים מִצְוֹת נְטוּלָת יְדִים, לְתַקּוּ אֶת
שְׁרֶשֶׁה בָּמְקוּם עַלְיוֹן:

וַיְהִי נָעַם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עַלְיוֹן, וּמְעֻשָּׂה
יְדֵינוּ כּוֹנְהָה עַלְיוֹן, וּמְעֻשָּׂה יְדֵינוּ
כּוֹנְהָה: יְהִי לְرָצֹן אָמְרִי פִּי, וְהִגְיָוּ
לִבִּי לְפָנֶיה, יְהָוה צוֹרִי וְגֹזְאָלִי.

יטול ידו לסעודה
הוֹיטָב, יְגַבֵּיהם
מעלה ויברך מילה
במילה:

יכסֶל נִזְהָר מִלְחָמָה
וְקַמְתָּהוּם לְפָזָק
וּבְאַרְךְ כָּלְמָא כָּלְמָא.

בְּרוֹךְ אַתָּה יְהָוה אֱלֹהֵינוּ
מֶלֶךְ הָעוֹלָם אָשֶׁר קָדְשָׁנוּ
בְּמַצְוֹתָיו וְצִוּנוּ עַל נְטוּלָת
יְדִים:

51

52

וזו יהודים במרכז שוק א-תירק", טריפולי, שנות ה-30

הנִזְבֵּחַ

אפייה של מצות (פטאיר) בבתים היהודיים,
טריפולי, שנות ה-40

קדום הברכה
יאמר:

לשם יהוד קדשא בריה הוא
ושכינתי, בדיחילו ורוחמו, ורחמו
ורחילו, לירקא שם י-ה-ב-ו-ה-ב-ח-ק-א
שלים בשם כל ישראל, הנה אנחנו בא
לקיים מצות עשה של אכילת מצה
כמו שפטות בתורה בערב האכל
מצות, לתaken את שרשא במקומות
עליו:
ויהי נעם יהוה אל-הינו עליינו, ומעשה
ידינו כווננה עליינו, ומעשנה קידוש
כוונתנו: יהוה לרצון אמר פ-י, והגין
לבי לפניה, יהוה צורינו וגואל.

<<

יקח את שלושת המצות, ויברר עליהן ברכות המוציא. יניח לשלי שית להישמע מידי וברך על העלינה ועל החצי שנשארו "על אכילת מצה".

אח"כ נתן לכל אחד מהמסובין מית מהמצה התחרונה זו והחציה, יטבלם במלח ויאכל בהסבה.

אם אמן יכול לאכול

את שתי החתיכות יחד, יאכל חתיכה מהמצה העלינה ואח"כ מזוזה החציה.

וטוב יעשה מי שיכל לאכול את שתי החתיכות יחד.

ברוך אתה יהוה אלוהינו מלך העולם המוציא ללחם מן הארץ:

ברוך אתה יהוה אלוהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת מצה:

איך מתלת לפטאייר אפקעא פ' נצט אתנן אצחאך ויבאך עליהם ברפת האפוציא. ומון بعد ערבי כן ידו לפטרא לפטיא ולפקיא ואפקעא על אכילת טקה. ומון באעד ימצעי מנהום גנמייע מן כל וילא מקזאר תשא דראחים . ויאכליהם מעא בעצחים בתתיכיא. וכואן מא קדרשי יאכליהם מעא בעצחים. יאכל אטרף מותע לפטרא ולפקיא לחולא. וכואן באעד מותע אפקעא. ואלדי עטמל מלה יאכל כן אתנן גימיע , שנייא שנייא:

בָּרוּךְ

יְחִיד מֶסֶת עַל
מִרְוֹר יְחִיד בְּמִשְׁקָל
עֲשָׂרִים וְתְשֵׁעה
גָּרָם. יְטַבּ אֶתְכֶם
בְּחִרּוֹסֶת וְלֹא
יְשַׁהֵם בְּחִרּוֹסֶת
יוֹתֵר מִידֵי כְּדֵי שְׁלָא
תַּאֲבֹד מִמְרִירָתָה.
יְבָרֵךְ עַל אֲכִילָת
מִרְוֹר וַיְאַכְלֵנָה בְּלִי
הַסְּבָה.

יְזִהְיֵר בְּנֵי מִשְׁפָחָתָה
לְבִדּוֹק הַיְטֵב אֶת
הַעַלִים וְלַנְקֹותָם
מִתּוּלָעִים:

קְדוּם הַבְּרָכָה

יֹאמֶר: "לְשָׁם

"יְחִיד"

<<

יְאַכֵּד שְׁנִיאָ צָץ
וַיְרַצְחֵהוּ מִעֵד
בְּאַעֲצָהָם חַטָּאת
מִקְרָא תְּסֻעָא דְאָקָם.
וַיַּגְצְזֹן פְּלַהֲלִיק פְּלִיפְיה
הַמָּא עַטְלָשִׁי יְאֹסֶר
בְּאָש יְבָקָא פְּלָמְרוֹרִיא
מְתַקְאָעָן. וַיַּפְפַץ מִן
עָלָיה לְהַלִּיק. וַיָּאָכֵל
מִן גַּר תְּתִיכִיא:

<<

לְשָׁם יְחִיד קְדוּשָׁא בְּרִיךְ הָא
וְשְׁכִינָתָה, בְּרַחְלִילוּ וְרַחְמִימָה,
וְדַחְילָג, לִיחְדָא שֵׁם יְהָה וְהָ
בִּיחְקָא שְׁלִים בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, הַנָּה
אֲנָכִי בָּא? ? קְיִם מְצֹות אֲכִילָת מְרוֹר
וְלַטוּבָל בְּחִרּוֹסֶת, לְתַקְוֵן אֶת שְׁרָה
בְּמִקְומָעָלֵינוּ:

וַיְהִי נָעֵם יְהָה אֱלֹהֵינוּ עַלְנוּ, וּמְעֵשָׂה
דָּרְבֵינוּ כּוֹנְהָה עַלְינוּ, וּמְעֵשָׂה יְדֵינוּ
פּוֹנְהָה: יְהָיו לְרָצֹן אֱמֹרִ פִּי, וְהַגְּיוֹן
לְבִי לְפָנֶיךָ, יְהָה צָורִי גּוֹאָלִי.

**בָּרוּךְ אַתָּה יְהָה, אֱלֹהֵינוּ
מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קָדְשָׁנוּ
בְּמִצְוֹתָיו וְצִוּנוּ עַל אֲכִילָת
מְרוֹר:**

ו

חברת בחרוי ציון טריפoli

55
56

חברת "בחורי ציון", טריפולי, שנות ה-30

תְּהִלָּה

יְקַח הַמֵּצָה
הַשְׁלִישִׁית וַיַּבְצֹעַ
מִמְּנָה כַּחַת (29
גָּרָ) וַיַּכְרֹכֵנָה
עַם כִּיּוֹת מַרוֹר
וַיַּטְבִּלָם יחד הַטָּבָב
בְּחֶרְוֹסָת. יֹאמֶר
זֶכֶר לְמִקְדָּשׁ וּכְיִ
וַיַּאֲכִלָם בִּיחֶד
בְּהַסְבָּה:

קוֹדֶם שִׁיאָכֵל
יָאָמֶר: "לְשָׁמֶן
יְהֹוָה:

<<

יַאֲכֵל פְּטִירָא תַּאלְתָּא
וַיַּאֲכֵל כְּנָהָרָקָר
תַּסְעָא דְּרָאָהָם. וַיַּאֲכֵל
מִן לְכָץ מַקְדָּשָׁר תַּסְעָא
דְּרָאָהָם. וַיַּפְהֹסֶם מִעֵד
בָּאַצְחָהָם. וַיַּגְצַחְזֹם
פְּלַהֲלִיק וַיַּאֲכִלֵּהוּ
בַּתְּמַכְּרִיא.

<<

לְשָׁם יְחֹוד קֹדֶשׁ בָּרִיךְ הוּא
וְשְׁכִינְתָּה, בְּרַחְלֵלוֹ וְרַחְמֵמוֹ,
וְדַחְלוֹן, לְחַדָּשָׁ שָׁם יְהֹוָה-בִּיחֶדָּה
שְׁלִים בְּשָׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, הַנֶּה אָנָּנוּ
בָּא לְקִים מִצּוֹת אֲכִילָת מִצְחָה וּמִרְוָר
בְּקֶרֶבֶת אַחַת וּלְטוּבָלָם בְּחֶרְוֹסָת
כְּסֶבֶת הַלְּלָה הַזָּקָן, לְתַקְנוּ אֶת שְׁרָשָׁה
בְּמִקְוָם עַלְיוֹן:
וַיְהִי נָעֵם יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ עַלְיוֹן, וַיַּעֲשֵׂה
יְהֹוָה פֹּונָה עַלְיוֹן, וַיַּעֲשֵׂה קָדְמָנוּ
פּוֹנָהָנוּ: יְהֹוָה לְרָצֹן אָמְרִי פִּי, וְהַגְּיוֹן
לְפִי לְפִנְהָה, יְהֹוָה צָרֵינוּ וְנוֹאָלָן.

וְכָר . לְמִקְדָּשׁ . כְּהַלְלָה
. תַּאֲכִלָּה . שְׁהִיה . כּוֹרְכוֹ
. וְאֲכִלָּה . בְּבַת-אַחַת
. לְקִים . מִה-שְׁנָאָמָר .
עַל מִצּוֹת . וּמִרְוָרִים .
יְאַכְּלָהוּ.

בָּעֵל הַבַּיִת קוֹרָא
הַמִּלְימִים וּהַמְּסֻבִּין
חוֹזְרִים אַחֲרֵינוּ
בְּקָול:

<<

57
58

בניין העירייה ב "סאצ'ה מוניציפאל" בטריפולי, שנות ה-30

הַמִּזְבֵּחַ

יכל סעודה בקדשה וטוהר
ושלגיה, בדחילו ורוחינו, ורוחינו
וזדיחנו, ליהרא שם יהוה ביהודה
שלים בשם כל ישראל, הנה אנחנו
קוראים בסדר אכילת קרבן פסח
בלילה הוה ונשלמה פרים שפתינו.
ויהי רצון מלפני יהוה אלהינו ואלהינו
אבותינו שתתנו לנו לשנה הבאה לארעא
דישראל ולכינו בית המקדש ונaccel
שם מו הובחים ומון הפסחים.

ויהי נעם יהוה אלהינו עליינו, ומעשה

ידינו פוניה עליינו, ומעשה ידינו

פוניה: יהיו לרצון אמרי פי, והגינוי

לבי לפניה, יהוה צורי וגואלי.

<<

<<

ויתעשא ברגוטה.

וירד באלו פי קאכלתו

פה אכלן קיאצן.

חפו אלדי יקדר איכל

לאפיקומן מן גור גצב.

וכאלאליך פישנאבו קא

ינשרב פאן קיאצן באש

יקדר יכפל הסדה.

מליח אלדי יקול על

השלמן הסדר קאדא

מתעה אכילת קרבן

פסח זמאמר מן

זהוקה:

וקבל פא יקרא יקול.

אכילת בשר הפסח בלילה חמישה
עשרה של חיש האביב. מצות עשו
מן התורה. שנאמר ואכלו את הפסח
בלילה הוה צלי אש ומצות על
מורומיםأكلוהו. מצוה מונפקו
לאכל בשר הפסח אכילת שבע
לפייק אם הקריב שלמי חנינה
בארבעה עשרה אוכל מנים תחלה.
ואחר כך אכל בשר הפסח כדי
לשבע טמוש ואם לא אכל אלא קצת
יעיא ידי חובתו. וכן אכילת בשר פסח
שניليل טו לחדש איר מצות
עשה שנאמר בו על מצות וברורים
אכלו והשיהם אין נאכלין אלא צלי^{אש}. ואזכיר ברכה לכל אחד בפני
עצמם. על הפסח אומר אשר קדשנו
במצותיו וצונו לאכול הפסח. ועל
הנינה לאכול היזבח. הפסח טעו
הכל באכילתו. ואמר רב מושם רב
חייב כי תא פסחא והילא בקע
איירא. אין צולין את הפסח על כל
אבן. או כל מתקות ולא בשפוד של
מתקות. כיצד צולין אותו. מביאין
שפוד של רמון. תוחכו מותך פי

לשם יהוד קודשא בריך הוא
ושכינה, בדחילו ורוחינו, ורוחינו
וזדיחנו, ליהרא שם יהוה ביהודה
שלים בשם כל ישראל, הנה אנחנו
קוראים בסדר אכילת קרבן פסח
בלילה הוה ונשלמה פרים שפתינו.
ויהי רצון מלפני יהוה אלהינו ואלהינו
אבותינו שתתנו לנו לשנה הבאה לארעא
דישראל ולכינו בית המקדש ונaccel
את הסדר.

רצוי מאד למורעל
השלון את סדר
אכילת קרבן פסח
ומאמר מהזורה.
ולפנוי שיקרא
יאמר:

<<

עד בית נקובתו. ותוחב כרעיו ובני מעיו בשפוד למעלה מפי
של טלה. ותולחו לתוכה הטעור והאש למיטה. אין הפסח נאכל
או מטבח. ואינו נאכל בשתי חבורות. ואין מוציאין מחהורה
ל夸נורה. ולא האוכל רשות לאכול מושני פסחים. שאין נמנעם על
שני פסחים כאחת. ואינו נאכל אלא למנינו. ישראאל מחול טהור
בנ' ברית. וכיכם שמילת בינו ועבדיו מעתכטן מלשחות הפסח. כן
מעקבתו מלאכול פו. השומר עצם בפסח הטהור לזקה. ואפלו
שלא בליל פסח. לפיכך שורפין עצמות הפסח בכלל הנouter
מברשו. כדי שלא יבואו בקון ליר' תקללה. אין רשות לאכול
מןאי לך. אלא מה שנאכל בשור הגדר. הפסח אינו נאכל אלא
עד חצות הלילה זהה. בשר חגינה שעלה עם הפסח על השלוחן.
וכו כל התבשילין העולי עמו מטבחינו עמו. ואינו נאכלין אלא
עד חצות פסח. חלוק פסח דורות מפסח מצרים בשלישיה
ובקרים: שהוא היה מקחו מבעשוו. וטעון הגעת דם באגדות
אווב על המישקוף. ושתי הטעאות נאכל בחפקון: זו היא מצות
אכילת הפסח. הרחמן ייזנו לאכלו בעיר מקדשנו. במירה
במיינו ויקיימ בנו מוקרא שכתוב כי לא בחפקון תצאו ובמנסה
לא תלכו כי הולך לפניכם יהוה ומאספסכם אליה ישראאל. כי מי
אתנו הארץ מצרים ייאנו נפלאות. ודבר אלהינו קום לעולם
מיו רוממה עושא נוראות אמן:

בעלאי. ומיהו בתקהאי. ועת' ג' דכלחו תחתון איןנו. וכל ארעה
דמץרים מליא חרשין הות. וככתוב כי אין בית אשר אין שם מות.
ואתעבדך דינא בכלה. בשעתה דאתפנשו כלחו בבתיHon. ולא הוו
מוחפאי במדברא ובחקלא. אלא כלחו אשתבחו בבתיHon. ועבד
ליליא דינוי בכלוא בההי שעתה. ותנא תורה ניר ליליא כיוא
דרתקופת פמו. וחפה כל עקא דינוי דקדושא בריך הוא. חדא
הוא דכתיב ולילה כיום יאיר בחשכה כאורה. ובשעתה דנטפו
אסתבחו כלחו מותני בשונן לעניידון הכלוא. וביעין לאקברא
להו. ולא אשתחבח אחר. וזה אקסי להו מפלא. חומו לשרא
נפלו לעניידון בחד גיסא. וחומו למיתידון באיך גיסא. ובכלא
הוה פרסומי ניסא. דלא תורה בהאי מוייא דאיברי עלמא. ועל לא
מייבאו ישראל דכתיב זה יהוה קונו לו נגילה ונשמרה בישועתו.
מושום דהכי זמיון למעבד לו רבתיב כימי צאתה מארך מצרים
אראו נפלאות:

תניינו כתיב היום אתם יוצאים. וככתוב הוציאך יהוה אלקה
מצרים ליללה. אלא תנא. עירא דפורקנא דישראל לא היה
אלא בליללה. דיללה שרא קטורי. ועבד נוקמי. ויזמא אפיק לוין
בריש גלי. חדא הוא דכתיב. יצאו בני ישראל ביד רמה לעיני
כל מצרים. ועוד לילה שארי קטורי ועבד נוקמי ודינין. ויזמא
גלי ופרנס ניסא ונוקמי דאתעבד. חדא הוא דכתיב יצאו בני
ישראל ביד רמה וגוי. וככתוב ומץרים מכברים את אשער הפה
יהוה בכם כל בכור דא הוא פרסומי ניסא. אותו ובו חיה ובי
ויסי אשתחבחו קמיה ונשכו ידו וכו'. אמר לוין עד השפה לא
סימנא מלה דשאלתא דילכו דהא תעינן ויתלה הפה כל בכור
סתם דקאמרו. וכלא היה. כמה דאיןון דמיתו, איןון קטורי
קטורי. דהו משפטמי בחרשיהו. באינו בתראי. מיהו משפטמי

61
62

שוק באחד הערים

א ב ג

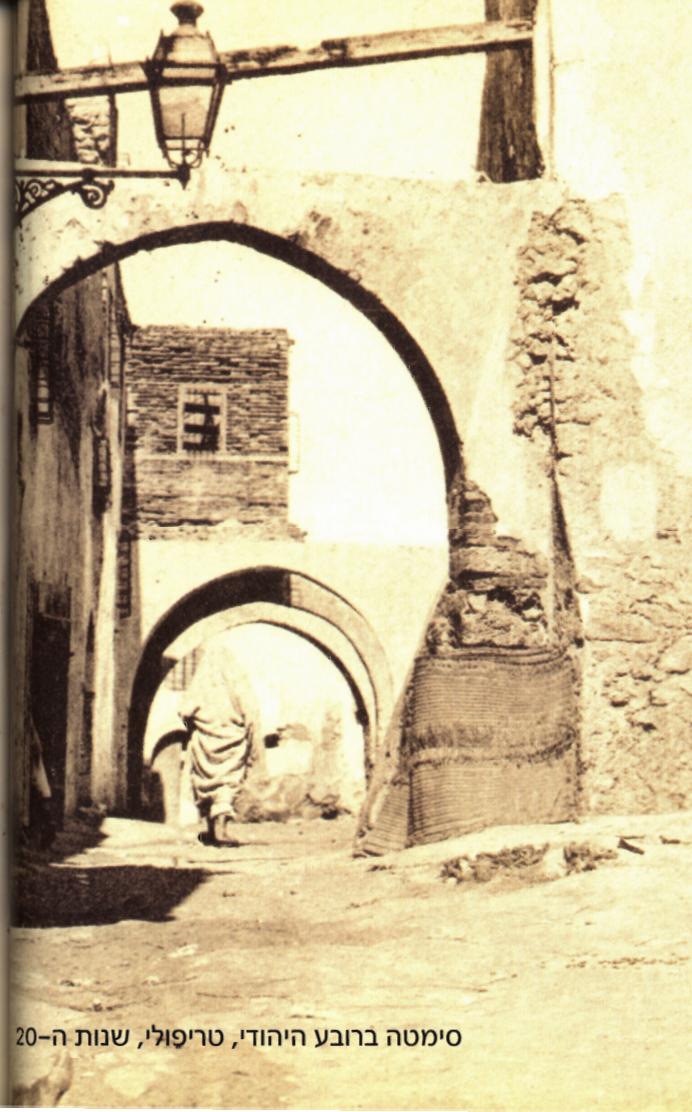

יקח האפיקומן
שהחביבא ויאכל
מןנו כל אחד
ואחד לפחות צית
בהסבה ולא יברך.
בסעודה יאכל
במידה שיוכל
לאכול גם את
האפיקומן קודם
חצי הלילה ואם
שכח יכול לאוכלו
גם לאחר חצי
הלילה.

אם שכח ולא אכל
האפיקומן גם
לאחר שנטל ידו
למים אחרים נימט
יאכל בלי לברך
המוציא.

אם שכח ולא
אכל גם לאחר
ברכת המזון ולפניהם^ו
ששתה הכווס
השלישית, יטול
ידיים, יברך המוציא,
יאכל ויברך ברכת
המזון ושתה את
הכווס השלישית.

אם נזכיר לאחר
שבך ברוא פרי
הגפן על הכווס
השלישית לא יאכל

סימטה ברובע היהודי, טריפולי, שנות ה-20

**זכור לקרבון פסח שחיינו
אבותינו אוכלים אותו בזמנם
שבית המקדש קיים על
השבע:**

וקודם שיأكل יאמר
נouth זה

<<

הוּא נְאָרֶכֶשִׁי עַלְיהָ
הַמּוֹצִיא. וְאָנָן מֵאָ
תִּפְכֵר אֲנָן בָּאָעֵד בְּרִכְתָּ
הַפְּחוֹת בָּאָרֶךְ קָאָ בָּאָרֶךְ
בָּוֹאָ פָּרִי הַגְּפָן עַלְיהָ
לְכָאָ אַתְּאָלָת יַסְלֵל
יַדְיוֹ וְאָאָרָק לְמוֹצִיא
עַלְיהָ לְאָפִיקוֹמִין וְאָכְלָוּ
וְיַבְאָרָק בְּרִכְתָּ הַפְּחוֹת
עַלְיהָ וְיַשְׁבֵרְתָּ לְפָאָס
אַתְּאָלָת וְאָנָן קָאָ
תִּפְכֵר קָאָן בָּאָעֵד פָּאָ
בָּאָרֶךְ בָּוֹאָ פָּרִי הַגְּפָן
מָאָ יַצְחָקְשִׁי יַאֲכֵל
לְאָפִיקוֹמִין בְּלִפְנֵל. וְאֵלִי
מַסְתָּאָגֵס יַעֲמֵל הַסְּדָר
מַתְּאָעוֹ מַחְאָה שְׁמוֹרָה
לְאָפָן עַשְׂאָה מַשְׁמָחָה
שְׁמָמָה תְּפָאָן קָאָן מָאָ
תִּפְכֵר אֲנָן בָּאָעֵד מָאָ
קָרָא לְפָלָל יַסְלֵל
וְיַבְאָרָק לְמוֹצִיא וְיַאֲכֵל
לְאָפִיקוֹמִין וְיַבְאָרָק
ברִכְתָּ הַפְּחוֹת וְבָאָעֵד
לְאָפִיקוֹמִין קָאָן יַאֲכֵל
סְתָמָא שְׁנִי:

לִשְׁמָ יְהוָדָ קָדְשָׁא בָּרוּךְ הוּא
וְשְׁכִינְתָּה, בְּרוּכְיוֹ וְרוּחֵיכֶם, וְרוּחֵיכֶם
וְדַחְילָוּ, לִיחְדָּא שָׁם יְהֻבּוּה בִּיחֻדָּה
שְׁלִימָ בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, הַנָּה אֲנִי
בָּא לְקִים מִצְוֹת אֲכִילַת הַאֲפִיקוֹמִין
זָכָר לְקִרְבָּן פָּסָח הַנְּאָכֵל עַל הַשְּׁבָעָ
לְתַקְוֹן אֶת שְׁרָשׁוֹ בַּמְקוֹם עַלְיוֹן וְתַהֲא
חַשְׁוִיכָה אֲכִילָה זוּ לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ
הָוּא כָּאַלְיוֹ הַקִּרְבָּן קִרְבָּן פָּסָח
וְאַלְנוֹהוּ בַּמְקוֹם קָדוֹשׁ.
וַיְהִי נָעַם יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ עַלְיָנוּ, וְמַעֲשֵׂה
יְהֹוָה כּוֹנְהָה עַלְיָנוּ, וְמַעֲשֵׂה יְהֹוָה
כּוֹנְהָה: יְהֹוָה לְרָצֹן אָמְרִי סִי, וְהַיְיָ
לְבִי לְפָנֶיהָ, יְהֹוָה צָרִי וְנוֹאָלִי.

את האפיקומין
ישמר על המצה
ש כל בתzuר
הסעודה.
<<
אם המצות שאכל
בסעודה אין
שמורות משעת
קצינה, אז גם אם
מכר לאחר ההלל,
יטול ידיים, יברך
המציא, יאכל
את האפיקומין
ובrun ברכת המזון
ולאחר שאכל את
האפיקומין לא יאכל
ויתור דבר.

יאכד לאפיקומין אל
כברא, ויאכל כל חד
מן מקדר או מסעא
ויראמם בתתכ'יא
וקודם יארכשי עלייה.
לאלו, יארכשי עלייה
ולאום יונץ כי עשרה
שניא באש ינדיר יאכל
לאפיקומין מן גיר גצב.
לאלו יאכל אקבל נפש
אלל, ויאכן תואחתא
ואר תפץ אלל יאכלו
בראע נוץ אליל. ויאן
לא תפרר לאפיקומין
אין באעט פא כול
לעה לטעים אפרוניים
יאכל לאפיקומין

יברך ברוכת המזון
מלחינה וברכנו יאר פניו אנתנו סללה
לדעת הארץ דרכה בכל גוֹן
יברך הברכה מיד
לאחר שיטול ידיים:

יבאך ברוכת מפוזן
כלקאו כלקאו יק buoy חסן
שניא. באש יתברעוה .
נא צאו אל מעהה.
הסוביטו אליו ייכל ידיה
יבאך ברוכת המפוזן.

<<

למנצח בונינת, מזמור Shir: אללה
יחננו ויברכנו יאר פניו אנתנו סללה
לדעת הארץ דרכה בכל גוֹן
ישועתך:
יודוח עמים אלהים יודוח עמים כלם
ישמחו ווירגנו לאפיקים כי תשפט
עמים מיישר ולאפיקים הארץ תחטב
סללה: יודוח עמים אלהים יודוח עמים
כלם: ארץ נתנה יבולה יברכנו אלהים
אללהינו: יברכנו אלהים ויראו אותך
כל אפס הארץ:

אבראה את יהוה בכל עת תפירה
תחלתו בפי: סוף דבר הכל נשמעו

את האלים ירא ואת מצותיהם שמור
כי זה כל הדדים: תהיית יהוה ירע
פי ויברכ כל בשר שם קדשו לעולם
ועוד: אנחנו נברך זה מועטה ווע
עוולם הלויה: וידבר אליו זה השלמה
אשר לפנוי יהוה:

אה"כ יאמר:

« לשם יהוד קדשא בריך הוא
ושכינתייה, בדחילו ורחימו, ורחימו
ודחילו, ליחדא שם יהבו-ה ביחסרא
שלים בשם כל ישראל, הנה אנקיבא
לקיים מצות עשה של ברכת המזון
ולברך על הפום, לתפko את שרשא
במקום עליון:

ויהי נעם יהוה אלהינו עליינו, ומעשה
קדישנו פוננה עליינו, ומעשה קדשו פוננה
יעקי לרצון אקרי פי, זה גאון לבי לפניה,
יהקה צורי ונואלי.

סדר ברכת המזון

אומר המזון - ברוך (בעשרה
אומר - אלהינו שאכלנו
מישלו:

ומוסכים עונים - ברוך
(בעשרה - אלהינו שאכלנו
מישלו ובתו כבוד חיינו:
והזמן חזר - ברוך (בעשרה
- אלהינו שאכלנו מישלו:
ובתו כבוד חיינו:

ברוך הוא וברוך שמו, ברוך זכרו לעולמי עד

**ברוך אתה יהוה, אלהינו מלך העולם, הגנו ולא
מענשנו המפרנסנו ולא מצדקינו המעדיף
טומו עליינו, האל הוא אוננו ואת העולם כלו בטומו
בחו בחסד בריה וברחמים. הוא נתן להם לכל
בשר. כי לעולם חסדו: ובתו כבוד תמיד לא
חרס לנו ואל יחסר לנו מזון תמיד לעולים ועד. כי
הוא אל זו ומפרנס לכל ישלחנו ערוף לכל והתקין
מחיה ומזון לכל ברייתיו אשר בראש ברחמי וברוכ
חסדי פאמור. פותח את ידה. ומשביע לכל חי
רצון: ברוך אתה יהוה, הא ברחמי את הכל:**

על ארצינו ועל נחלת אבותינו נודה לך יהוה
אלהינו על שהנחלת לאבותינו ארץ חמדת טובה
ורחבה ברית ותורה חיים ומזון. על שהזיאתנו
מארץ מצרים ופדיתנו מבית עבדים. ועל בריתך

שחתמת בברונו. ועל תורתה שלמדתנו. ועל חקי רצינך שהודעתנו. ועל חיים ומazon שאתת לנו מipherנס אותנו:

על הכל יהוה אלהינו אנחנו מודים לך. ובברכים את שמקד באמור ואכלת ושבעת וברכת את יהוה אלהיך על הארץ הטובה אשר נתנו לך. ברוך אתה יהוה על הארץ ועל הרים:

رحم יהוה אלהינו עליו ועל ישראל עמה. ועל ירושלים עירך. ועל הר ציון משכנו בבודה. ועל היכלה. ועל מעונך. ועל דבירך. ועל הבית הגדול והקדוש שנקרא שמה עלי. אבינו רענו זגנו. פרנסנו. פלכלנו. הרווחנו. הרוח לנו מורה מכל צורותינו. ואל תצריכנו יהוה אלהינו לא לדי מיתנות בשר ודם. ולא לידי הלואתם. שמתנותם מיעטה וחרפתם מרבה. אלא לידי המלאה ורחבה. העשרה והפתוחה. שלא נמוש בעולם זהה. ולא נכלם לעולם הבא. ומלכות בית דוד משיחך תהיזרנה למוקמזה במרתה בימינו:

ברשות אמרים:
רצאה והחליל צען יהוה אלהינו במצוותיה ובמצוות يوم השבעה השבת הגדול והקדושה הוה. כי يوم גודול וקדוש הוא מלפניה נשפטות בו ונונם בו בארכבה במצוות חיינו רצונה. ועל תהי אלהינו ביום קנוחתנו. והארנו בנהמת איזון במרה בימיינו. כי אתה הוא בעל הנחמות. ואך על פי שאכלנו ושתינו חרבנו בתקה תחול והקדוש לא שכחנו. אל תשכחנו לנצח ואל תונחנו לעד כי אל מלך גודול וקדוש אתה:

אליהינו ואלהי אבותינו יעלה ויבא גיעיר ראה וויאת
וישמע ויפקד ויזכר וזכירנו זיכרנו אבותינו. זיכרנו
ירושלים עירך. זיכרנו מושיח בן דוד עבדך. זיכרנו
כל עםך בית ישראל לפניו לפיליטה לטובה. למן
לחסד ולרחמים. (ביום שבת - השבת הוה) וביום
הג המצוות הוה, ביום טוב מקרא קדש הוה:
לرحمם בו עליינו ולהושיענו. זיכרנו יהוה אלהינו בו לטובה. ופקדנו בו לברכה. והושיענו בו לחסם טובים. בדבר ישועה ורחמים. חוס וחננו וחמול וرحم עליינו והושיענו, כי אליך עניינו. כי אל מלך
חנון ורחום אתה:

ע. רה תְּהִלָּה רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן

בָּסֶם מַזְלָעָה לְבָנָה

תְּבִנָה יְרוּשָׁלָם עִירֵךְ בְּמִרְהָרָה בִּימַנֵינוּ בָּרוּךְ אַתָּה

הָוה, בָּנָה בָּרָחָמיּוֹ בְּנֵי יְרוּשָׁלָם. (אמנו):

בְּתִינּוּ וּבְחֵי כָּל קָהָל יִשְׂרָאֵל תְּבִנָה עִיר צִיּוֹן
וְתִפְנוֹן עֲבוֹדַת הַקָּדֵשׁ וְאַרְמֹן עַל מִשְׁפָטָו יִשְׁבֶּב
בְּבָרָאשׁוֹנָה. בָּרוּךְ אַתָּה יְהָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם.
לְעֵד הָאל אָבִינוּ. מַלְכָנוּ. אָדִירנוּ. בּוֹאנוּ. גּוֹאלוּנוּ.
קָדוֹשׁ יְעַקְבָּר. רֹעֵינוּ רֹועֵה יִשְׂרָאֵל. הַמֶּלֶךְ
הַטוֹב וְהַמְטִיב לְכָל. שֶׁבְכָל יוֹם וַיּוֹם הוּא הַטִּיב לָנוּ.
הָוּא מְטִיב לָנוּ. הָוּא יִטְבִּיל לָנוּ. הָוּא גְּמַלְנוּ. הָוּא
וּמְמַלְנוּ. הָוּא יִגְמַלְנוּ לְעֵד חֹזֶן וְחַסְדָוּרָחָמִים וּרְיוֹחָה
וְחַלָה וְכָל טֻוב: אָמַנו:

תְּרָחָמָנוּ הָוּא יִשְׁתַבֵּחַ עַל פְּסָא כְּבָדוֹ: תְּרָחָמָנוּ הָוּא
יִשְׁתַבֵּחַ בְשָׁמִים וּבָאָרֶץ: תְּרָחָמָנוּ הָוּא יִשְׁתַבֵּחַ בְּנוֹ
לְדוֹר דּוֹרִים: תְּרָחָמָנוּ הָוּא קָרְנוֹ לְעַמּוֹ יְרִים: תְּרָחָמָנוּ
הָוּא יִתְפָּאֵר בְּנוֹ לְנִצְחָה נִצְחָה: תְּרָחָמָנוּ הָוּא יִפְרָגְסָנוּ
גְּבֻנָה וְלֹא בְבָאָי בְּהִתְרָא וְלֹא באָסְרוּ בְּנָחָת וְלֹא
גְּצַעַר בְּרִיחָה וְלֹא בְּצַמְצָום: תְּרָחָמָנוּ הָוּא יִתְן שְׁלָום

בְּינֵינוּ: תְּרָחָמָנוּ הָוּא יִשְׁלָחַ בְּרָכָה וְהַצְלָחָה וְהַרְוחָה
בְּלִמּוֹדָנוּ וּבְכָל מַעֲשָׂה יִדְינוּ: תְּרָחָמָנוּ הָוּא יִצְלָחַ אֶת
דָּרְכֵינוּ: תְּרָחָמָנוּ הָוּא יִשְׁפּוֹר עַל גָּלוֹת הָגּוּיִם מִתְּהִרְהָה
מַעַל צִוְּאָרָנוּ: תְּרָחָמָנוּ הָוּא יָולִיכָנוּ מִתְּהִרְהָה קְוּמִיּוֹת
לְאָרֶצָנוּ: תְּרָחָמָנוּ הָוּא יְרָפָאנוּ רְפָואָה שְׁלָמָה:
רְפָואָת הַנֶּפֶשׁ וְרְפָואָת הַגּוֹת וְרְפָואָת הַנְּשָׁמָה:
תְּרָחָמָנוּ הָוּא יִפְתַּח לָנוּ אֶת יְדֵי הַרְחָבָה: תְּרָחָמָנוּ
הָוּא יִבְרָךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִמּוֹנוֹ בְּשָׁמוֹ הַגָּדוֹל בָּנוֹ
שְׁנַתְּבָרְכוּ אֶבְוֹתֵינוּ אֶבְרָהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֵב בְּכָל מִכְלָל
כָּל. כָּן יִבְרָךְ אֶת בָּלָנוּ יְחִיד בְּרָכָה שְׁלָמָה. וּכָן יִהְיָה
רְצֹן וּנְאָמָר אָמַנוּ: תְּרָחָמָנוּ הָוּא יִפְרוֹשׁ עַל עַיִן סְפָתָה
שְׁלָוּמוֹ: תְּרָחָמָנוּ הָוּא יִטְعַת תָּרוֹתָו וְאַהֲבָתוֹ בְּלִבְנָנוּ
וְתְּהִיהָ יְרָאָתוֹ עַל פִּנְיאָנוּ לְבָלְתִי נִחְטָא. וַיְהִי כָּל
מַעֲשֵׂינוּ לְשָׁם שָׁמִים:

בְּשִׁבְתָה - תְּרָחָמָנוּ הָוּא יִנְחִילָנוּ עַוְלָם שְׁכָלוֹ שְׁבָת וּמִנוֹחָה לְחֵי
הַעוֹלָם:

הַרְחָמָן הוּא יִגְעַנּוּ לְמוֹעֵדים הַבָּאִים לְקִרְאָתָנוּ
לְשָׁלוֹם:

הַרְחָמָן הוּא יִנְחִילֵנוּ לַיּוֹם שֶׁכֹּלֹו טוֹב לַיּוֹם שֶׁכֹּלֹו
אֲרוֹד לַיּוֹם שֶׁהַצְדִּיקִים יוֹשְׁבִים וְעַטְרוֹתֵיהם
בְּרָאשֵׁיכֶם וְנֶגֶןֵיכֶם מִזֶּיו הַשְׁכִּינָה וַיְהִי חָלְקָנוּ
עַמּוּמָם:

ברכת האורה - הַרְחָמָן הוּא יִבְרֹךְ אֶת הַשְׁלֹחָן הַזֶּה
שֶׁאֲכַלֵּנוּ עָלָיו וַיִּסְדַּר בּוֹ כָּל מַעֲדָנֵינוּ עָלָם וַיְהִי
בְּשַׁלְחָנוּ שֶׁל אֶבְרָהָם אָבִינוּ כָּל רַעַב מִמְּנוּ יָאַכֵּל
וְכָל צְמָא מִמְּנוּ יִשְׁתַּחַת. וְאֶל יִחְסַר מִמְּנוּ כָּל טוֹב
לְעַד יַלְעוֹלָמִי עַוְלָמִים אַמְנוֹן: הַרְחָמָן הוּא יִבְרֹךְ בְּעַל
הַבַּיִת הַזֶּה וּבֶעָל הַסְּעָדָה הַזֶּאת. הוּא וּבְנָיו וּאֶשְׁתָּוֹ
וְכָל אֲשֶׁר לוֹ. בָּבִנְיָנוּ שִׁיחָגָג. וּבְנְכָסִים שִׁירָפָג. בְּרֹךְ
יְהֹוָה חִילּוֹ וְפַעַל יְדֵיו תְּרֵצָה. וַיְהִי נְכָסִי וּנְכָסִינוּ
מִצְלָחִים וּקְרוּבִים לְעִיר. וְאֶל יִזְדַּקְקָה לִפְנֵינוּ וְלֹא
לִפְנֵינוּ שָׁוָם דָּבָר חַטָּא וְהַרְחָא עָזָן. שָׁשׁ וּשְׁמָחָה כָּל
הַיּוֹם בָּעֵשֶׂר וּכְבוֹד מִעְתָּה וְעַד עַזְלָם. לֹא יִבּוֹשֵׁ
בְּעַזְלָם הַזֶּה וְלֹא יִכְלֵם לְעַזְלָם הַבָּא. אַמְנוּ בַּנְּיֵהִי
רְצָוֹן:

הַזָּדוֹ לְיְהֹוָה כִּי טוֹב כִּי לְעַזְלָם חֶסְדָוּ:

הַרְחָמָן הוּא יִחְיֶנוּ וַיִּזְכְּנוּ וַיִּקְרְבָּנוּ לִימּוֹת הַמֶּשֶׁיחָ
וְלִבְנֵנוּ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְלֹחֵץ הַעוֹלָם הַבָּא. מַגְדָּל
יְשׁוּעָת מֶלֶכְנוּ. וְעַשְ׈ה חֶסְדָוּ לְמֶשֶׁיחָוּ לְדוֹד וְלִזְרָעָ
עַד עַזְלָם: כְּפִירִים רְשָׁוֹ וְרַעַבָּנוּ. וְדָרְשִׁי יְדָ�ה לֹא
יִחְסַרְוּ כָּל טוֹב: נָעַר הִיִּתְיָ גַּם זָקָנָתִי וְלֹא רָאִיתִי
צָדִיק נְגַזֵּב. וַיַּרְעַז מִבְּקַשׁ לָהֶם: כָּל הַיּוֹם חָזַן
וּמְלָה. וַיַּרְעַז לְבָרְכָה: מַה שָּׁאַכְלָנוּ יִהְיֶה לְשָׁבָעָה.
וּמַה שָׁשַׁתְיָנוּ יִהְיֶה לְרַפְיוֹאָה. וּמַה שָׁזְהַתְרָנוּ יִהְיֶה
לְבָרְכָה בְּדִכְתִּיב וַיִּתְן לִפְנֵיכֶם וַיִּאֱכַלְוּ וַיִּוְתִּירוּ כְּדָבָר
יְהֹוָה: בָּרוּכִים אַתָּם לְיהֹוָה. עֲשָׂה שָׁמְנִים וְאַרְזִים:
בָּרוּךְ הָגָבָר אֲשֶׁר יִבְטַח בְּיְהֹוָה. וַיְהִי יְהֹוָה מַבְטָחוֹ:
יְהֹוָה עַז לְעַמּוֹ יִתְן. יְהֹוָה יִבְרֹךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם:

עוֹשֶׂה שְׁלָום בָּמְרוּמִיו הוּא
בָּרְחַמְיו יַעֲשֶׂה שְׁלָום עַלְינוּ
וְעַל כָּל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ
אָמְנוּ:

כָּס יִשְׁעָוָת אָשָׁא וּבְשָׁם
יְהֹוה אָקֹרֶא:

סְבִּרִי מַרְגָּן.
בָּרוֹךְ אַתָּה יְהֹוה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ
הָעוֹלָם בּוֹרָא פָּרִי הַגָּפָן.

ישען דעתנו לפטור <>
את הכוון של
ההלו

ושותה בהיסבה

[ישענו במתתכopia](#)

**בְּטַח בִּיהוָה . עֹזֶר וּמְגֻנָּב
הָוֹא :**

יְהוָה זָכָרָנוּ יָבֵךְ. יָבֵךְ אֶת
בֵּית יִשְׂרָאֵל, יָבֵךְ אֶת בֵּית
אַהֲרֹן, יָבֵךְ יָרָא יְהוָה
הַקָּטָנִים עִם הַגָּדָלִים. יְסַפֵּר
יְהוָה עַליכֶם, עַליכֶם וְעַל
בְּנֵיכֶם. בְּרוּכִים אַתֶם לִיהוָה
עֲשֵׂה שָׁמַיִם וְאָرֶץ. הַשְׁמִים
שָׁמִים לִיהוָה וְהָאָרֶץ נָטוּ
לְבָנֵי אָדָם. לֹא חַמּוּתִים
יַהֲלִלוּ יְהוָה וְלֹא כָל יְרִדי דָוָתָה
וְאַנְחָנוּ נָבְרָה יְהוָה מַעַתָּה וְעַד
עוֹלָם. הַלְלוּתָה.

אַהֲבָתִי כִּי יִשְׁמַע יְהוָה אֶת
קוֹלִי תְּחִנּוּנִי. כִּי הַטָּה אָזְנוּ לִ
וּבְיִמְיִי אַקְרָא. אַפְפּוּנִי חַבְלִי

**שְׁפַךְ חַמְתָּה אֶל הָגּוּם אֲשֶׁר
לֹא יִדּוֹק וְעַל מִמְלְכוֹת אֲשֶׁר
בְּשַׁמְךָ לֹא קָרָאוּ: כִּי אָכַל אֶת
יעַקְבָּ וְאֶת נָוָהוּ הַשְׁמָיוֹ:**

<<

ימָזוֹג כָּס רַבִּיעִית
וַיָּרְמוּ בֵּינוֹ וַיָּמָרוּ
עַלְיוֹ אֶת הַהֲלֵל
וְטוֹב שִׁקְרָא הַהֲלֵל
קוֹדֶם חַצִּי הַלִּילָה
לְכַשְּׁיסִים לְקָרְאוֹ
אֶת הַהֲלֵל יְשַׁתָּה
הַכּוֹס בְּהַסְבָּה וְלֹא
יָבֵךְ עַלְיהָ בְּוֹרָא
פָּרִי הַגּוֹן, לְאַחֲרָה
שִׁישְׁתָּה יָבְרָר
בְּרָכָה אַחֲרָונָה
”עַל הַגּוֹן וְעַל פָּרִי
הַגּוֹן“:

יִמְלָא לְפָאָס אַרְאָבָע
וַיָּקִימֵוּ פִּידָּזָן וַיָּקָול עַלְיהָ
לְהַלֵּל וְנִשְׁמַתָּן מִלְתָה
אַלְדִּי נִקְרָא לְהַלֵּל אַקְבָּל
גַּפֵּץ אַלְלִיל. בְּאַעֲדָךְ אָא
יַסְפֵּל וַיָּרְבוּ בַּתְּהִקְבִּיא
וְפָאָ יַבְאָנְכְּשִׁי עַלְיהָ
בְּוֹרָא פָּרִי הַגּוֹן בְּאַעֲדָךְ
קָא יַשְׁכֵּב בְּקָרָא בְּרָכָה
אַחֲרָונָה עַל הַגּוֹן וְעַל
פָּרִי הַגּוֹן.

<<

לֹא נָנוּ יְהוָה לֹא נָנוּ. כִּי
לְשַׁמְךָ פָּנוּ כְּבָוד . עַל חַסְדְךָ
עַל אַמְתָּה : לִמְהָ יִאמְרוּ
הָגּוּם אַיהֲ נָא אֱלֹהִים :
וְאֱלֹהִינוּ בְּשָׁמַיִם . כָּל אֲשֶׁר
חַפֵּץ עֲשָׂה : עַצְבֵּיהָם כִּסְף
וְזַהָב . מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם : פָה
לָהּם וְלֹא יְדִבְרוּ . עִנְיָנִים לָהּם
וְלֹא יְרָאוּ : אֲזִינִים לָהּם וְלֹא
יִשְׁמְעוּ . אָף לָהּם וְלֹא יִרְיחָוּ
: יְדֵיהָם וְלֹא יִמְיִישָׁוּן . רַגְלֵיהָם
וְלֹא יַהֲלִכוּ . לֹא יְהִוּ בְּגָרוֹנָם
: כִּמּוּהָם יְהִי עֲשֵׂיהָם . כָל
אֲשֶׁר בְּטַח בָּהֶם : יִשְׂרָאֵל

מָוֹת וּמִצְרֵי שָׁאול מִצְאֹנִי, צָרָה וַיָּגֹן אֲמֹצָא. וּבְשָׁם
יְהֹה אֶקְרָא: אֱנֹא יְהֹה מִלְּטָה נְפָשִׁי. חָנוּן יְהֹה
עַדְיק, וְאֶלְהָנוּ מַרְחָם. שְׁמָר פְּתָאִים יְהֹה, דִּלְתָּי
לְלִי יְהֹשִׁיעַ. שּׂוֹבֵן נְפָשִׁי לְמַנוּחָי, כִּי יְהֹה גָּמֵל
עַלְיכִי. כִּי חַלְצָת נְפָשִׁי מִפּוּת, אֲתִ עַנִּי מִן דְּמֹעָה,
אֲתִ רְגֵל מַדְחֵי. אַתְּהָלֵךְ לִפְנֵי יְהֹה בְּאֶרְצֹת
תְּחִים. הָאמִנָּתִי כִּי אֲדָבָר, אֲנִי עַנִּיתִי מִאָד. אֲנִי
אָמָרְתִּי בְּחֻפְזִי כָּל הָאָדָם צָב.

וְהִיא אָשֵׁב לִיהֹה כָּל תְּגִמּוֹלָה יְלִי. כָּס יְשֻׁועָת
אֲשָׁא וּבְשָׁם יְהֹה אֶקְרָא. נְדָר לִיהֹה אֲשָׁלָם גָּדָה
אֲלָכֶל עַפְנוֹ. יָקָר בְּעֵינֵי יְהֹה הַמּוֹתָה לְחַסְדָּיו. אֲנִי
חָהָה כִּי אֲנִי עֲבָדָה, אֲנִי עֲבָדָה בְּנוֹ אַמְתָּה, פַּתְחָת
וּמוֹסְרִי. לְהִיא אַזְבָּחָה זְבָחָתָה וּבְשָׁם יְהֹה אֶקְרָא.
עֲדָי לִיהֹה אֲשָׁלָם גָּדָה נָא לְכָל עַמוֹּ. בְּחִצְרוֹת
וְתִּהְוָה, בְּתוּכֵי יְרוּשָׁלָם. הַלְלוִיה.

וְלֹא אָתֵה יְהֹה כָּל גָּוִים, שְׁבָחוּה כָּל הָאָמִים. כִּי
נוּ עַלְינוּ חָסְדוֹ, וְאֶמְתָּה יְהֹה לְעוֹלָם. הַלְלוִיה.

כִּי לְעוֹלָם חָסְדוֹ.
כִּי לְעוֹלָם חָסְדוֹ.
כִּי לְעוֹלָם חָסְדוֹ.
כִּי לְעוֹלָם חָסְדוֹ.

הָדוֹן לִיהֹה כִּי טֹוב
יָמָר נָא יְשָׁרָאֵל
יָמָרְנוּ נָא בֵּית אַהֲרֹן
יָמָרְנוּ נָא יְרָאֵי יְהֹה

מִן הַמִּצְרָיָם קָרָאתִי יְהֹה. עַנְנִי בְּפֶרֶחֶב יְהֹה. יְהֹה לִי,
לֹא יְרָא מָה יַעֲשֶׂה לִי אֲדָם, יְהֹה לִי בְּעִירִי וְאַנִּי
אַרְאָה בְּשָׁנָאִי. טֹוב לְחַסּוֹת בִּיהֹה מִבְּטָח בְּאָדָם.
טֹוב לְחַסּוֹת בִּיהֹה מִבְּטָח בְּנָדִיבִים. כָּל גָּוִים
סְכָבָנִי, בְּשָׁם יְהֹה כִּי אֲמִילָם. סְפָנִי גַּם סְכָבָנִי,
בְּשָׁם יְהֹה כִּי אֲמִילָם. סְפָנִי כְּדָבָרִים, דָעַכְוּ כְּאֶשְׁ
קוֹצִים, בְּשָׁם יְהֹה כִּי אֲמִילָם. דָחָה דָחִיתָנִי לְנַפְלָל,
וְיְהֹה עַזְרָנִי. עַזְיָ וְזַמְרָתִי וְיִהְיָ לִי לְיִשְׁועָה. קָול
רְנָה וְיִשְׁעָה בְּאַהֲלֵי צְדִיקִים: יִמְיוֹן יְהֹה עַשְׂהָ חִיל,
יִמְיוֹן יְהֹה רַומְמָה, יִמְיוֹן יְהֹה עַשְׂהָ חִיל. לֹא אֶמוֹת
כִּי אַחֲיה, וְאֶסְפֶּר מִיעָשֵׁי יְהֹה. יִסְרָאֵל יְהֹה, וְלִמְוֹתָה
לֹא נַתְנָנִי. פָּתָחוּ לִי שַׁעֲרֵי צְדָקָה, אָבָא בָּם, אָזְדָה
יְהֹה. זֶה הַשְׁעָר לִיהֹה, צְדִיקִים יִבָּאוּ בָּו. אָזְדָה כִּי

את הירח וכוכבים למשלים
בלילה
למכה מצרים בគורייהם
ויצא ישראל מותוכם
ביד חזקה ובזרע נטיה
לגורם סוף לגירים
והעיר ישראל בתוכו
ונער פרעה וחילו בהם סוף
למוליך עמו במדבר
למכה מלכים גדלים
וייהרג מלכים אדירים
לסיכון מילך הארץ
ולעוג מלך הבשן
ונתנו ארץם לנחלה
נחלה לישראל עבדו
שבשפלנו זכר לנו
ויפרקיינו מצרינו
נתן להם כל בשר
הוזו לאל השמים

ברוך הבא בשם יהוה, ברכנוכם מבית יהוה. ב"פ אל יהוה ויאר לנו. אסרו חג בעקבותים עד קרנות המזבח. ב"פ אל אתה ואודה, אלהי ארומך. ב"פ הודיע ליהוה כי טוב, כי לעולם חסדו. ב"פ

הָדוּ לִיהְזָה כִּי טֹב
הָדוּ לְאֱלֹהִי הָאֱלֹהִים
הָדוּ לְאַדְנֵי הָאֲדָנִים
לְעִשָּׂה נְפָלוֹת גְּדֹלוֹת לְכָהוּ
לְעִשָּׂה הַשְׁמִים בַּתְּכִינָה
לְרוֹקֶעֶן הָאָרֶץ עַל הַמִּים
לְעִשָּׂה אֲוָרִים גְּדָלִים
את הַשְׁמוֹשׁ לְמִמְשָׁלָת בָּיוֹם

יהוה אלהינו, ומ Epstein עבדים פְּדוּתָנוּ, בְּרַעַב גִּזְתָּנוּ
ובשֶׁבַע כְּלֹפְתָנוּ, מֵחֶרֶב הַצְּלָתָנוּ וּמֵדֶר מַלְטָתָנוּ,
וּמְחַלְאִים רָעִים וּרְבִים דְּלִיתָנוּ. עד הַהָּנָה עִירָנוּ
רְחַמִּיךְ וְלֹא עֻזְבָּנוּ חֲסִידָה. עַל כֵּן אֲכָרִים שְׁפָלָגָת
בְּנָיו וּרְוחָנָה נִשְׁמָה שְׁגַפְתָּה בְּאָפִינוּ וְלֹשׁוֹן אֲשֶׁר שְׂמָתָה
בְּפִינָה. הַן הֵם יְדֹוָה וִיבְרָכוּ וַיַּשְׁבָּחוּ וַיְפָאַרוּ אֶת
שְׁמָךְ מַלְכֵנוּ תְּמִיד. בַּיְמָה כָּל פָּה לְדֹת יְהָדָה, וְכָל לְשׁוֹן
לְדֹת תְּשִׁבָּתָה. וְכָל עַיוֹן לְדֹת תְּצִפָּה. וְכָל בָּרֶךְ לְדֹת תְּכַרְעָה,
וְכָל קּוֹמָה לְפִנֵּיה תְּשִׁתְחוּה, וְתְלִבְכּוֹת יְרָאוָה,
וְכָל קָרְבָּה וְכָלִיות יוֹמְרוּ לְשָׁמָךְ. כְּדָבָר שְׁנָאָמָר, כָּל
עַצְמָתִי תָּאמְרָנָה, יהוה מֵיְמָוֶה מַאֲצִיל עַנִּי מַחְזָקָה
מַפְנִיעָה עַנִּי וְאֲבִינוּ מַגּוֹלָה. שְׁוֹעַת עֲנִיִּים אַתָּה תְּשִׁמְעָה.
צַעַת הַדָּל תְּקַשֵּׁיב וְתוֹשִׁיעָה. וּכְתוּב רַגְגָוּ צַדִּיקִים
בְּיהוָה, לִשְׁרִים נָאָה תְּהִלָּה.

תְּהִוּמָם

תְּהִבָּרֶךְ

תְּהִקְדִּשָּׁה

תְּהִלָּל

יְשָׁרִים

צַדִּיקִים

חַסְדִּים

קְדוּשִׁים

בְּפִי

וּבְשִׁפְתָּה

וּבְלֹשׁוֹן

וּבְקָרְבָּה

וְשִׁמְתָּכֶל חַי תְּבִרֵךְ אֶת שְׁמָה, יהוה אלהינו, וְרוּחָה
כָּל בְּשֶׁר תְּפִאָר וְתְרוּמָם זְכָרָה, מִלְגָנוּ, תְּמִיד. מִן
הַעוֹלָם וְעַד הַעוֹלָם אַתָּה אל, וּמִבְּלָעְדֶיךָ אֵין לְנוּ
מֶלֶךְ גָּוֹאֵל וּמוֹשִׁיעָה, פּוֹדֵה וּמַצִּיל וּעֲזָנה וּמְרַחֵם בְּכָל
עַתְּצָרָה וּצְיוּקה. אֵין לְנוּ מֶלֶךְ עֹזֵר וּסְמִיךָ אֶלְאָאתָה,
אֱלֹהִי הַרְאָשָׁוֹנִים וְהַאֲחָרוֹנִים, אֱלֹהָה כָּל בְּרִיאָת,
אָדוֹן כָּל תְּוִלּוֹדֹת, הַמְּהֻלָּל בְּכָל הַתְּשִׁבּוֹת, הַמְּנַהָּג
עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרִיאוֹתָיו בְּרָחוּמִים. וַיְהִי עַר לֹא
עָוֹם וְלֹא יִשְׁזַׁן. הַמְּעוֹרֵר יִשְׁנִים וּהַמִּקְיִץ נְרָדְמִים,
וּהַמְּשִׁיחָה אַלְמִים וּהַמְּתִיר אָסּוּרִים וּהַסּוֹמֵךְ נּוֹפְלִים
וּהַזּוֹקֵף כְּפֹופִים. וְלֹךְ לְבָדֵךְ אֲנָהָנוּ מוֹדִים.

וְאַלוּ פִּינוּ מֶלֶא שִׁירָה כִּים, וְלִשְׁוֹגָנוּ רָנָה כְּהַמּוֹן
אָלוֹן, וְשִׁתְּהוּתֵינוּ שְׁבָח בְּמִרְחָבִי רְקִיעָה, וְעַיִינֵנוּ
מְאִירָות כְּשֶׁמֶשׁ וּכְרִיתָה, וַיְדֵינוּ פְּרוֹשָׁות בְּנִשְׁרִי
שְׁמִים, וּרְגִלְלֵנוּ קְלוֹת בְּאִילּוֹת. אֵין אֲנָהָנוּ מִסְפִּיקִין
לְהַזּוֹדֹת לְהָ, יהוה אלהינו וּלְבָרֶךְ אֶת שְׁמָךְ מַלְפָנָנוּ
עַל אֶחָת מַאֲלָה, אַלְפִי אֶלְפִים וּרְבוֹכִים רְבִבִּים
פָּעָמִים הַטוֹּבָות נִיסִים וּנְפָלָאות שְׁעָשִׁית עַם
עֲמָנוּ וּעם אֲבֹתֵינוּ מַלְפָנִים. מִמְצָרִים גַּאֲלָתָנוּ,

במקהלהות רכבות עמך בית ישראל. שֶׁבּוֹ חוברת כל היצורים לפניה, יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, להודות להלל לשבח, לפאר לרומים להדר לשבח, לפאר, לרומים, להדר ולנצח. על כל דברי שירות ותשבחות הדוד בנו יש עבדך מישיח.

ובכן, ישתחבך שמה לעד מלפני, האל המליך הגודול והקדוש בשמיים ובארץ, כי לך נאה, יהוה אלהינו ואלהי אבותינו לעולם ועד, Shir ישבחה, הallel וומרה, עז וממשלה, נצח, גודלה גבורה, תהלה תפארת, קדשה ומלכות, ברכות והוזרות לשמה הגודול והקדוש. מעולם ועד עולם אתה אל.

יאמר כאן תפילה
זו מבלי שיפסיד
בין ברכה לשתייה <<

לשם ייחוד קודשא בריך הוא
ושכינהה, בדחילו ורוחמו, ורחימשו
ורוחילו, ליחסא שם-הבו-הHIGH קא
שלים בשם כל ישראל, הנה אני בא
לקיים מצות שתית כוס רבייע, לטענו
את שרשא במקום עליון:
וייחי נעם יתוה אלהינו עליון, ומעשה
ידעינו פוננה עליון, ומעשה גרעין
כונחונו: יתוו לרצון אמר כי, והיו
לפי לפניה, יהוה צורי וגואל.

הallelוק יהזה אלהינו כל
מעשיה, וחסידיה וצדיקים
עושי רצונך ועטך בית
ישראל כלם ברנה יהו
ויברכו וישבחו ויפארו את
שב בכבודה: כי לך טוב
להודות ולשמה נעים ליזמו
ומייעולם ועד עולם אתה אל
ברוך אתה יהזה מלך מוחיל
בתשבחות:

שנה כוס רביית
נטסנה ולא יבר
עליה ברא פרי
הgan. לאחר
שישתה יבר
ברכה אחרונה על
הgan וכי ופסקו
ובותינו שחוובה
לשנות מכם זו
ובעת מלאה.

כשיבור ברכה
אחרונה יתכוון
להוציא את כל
ארבעת הcornות
ששתה.

<<

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך
העולם, על הגפן ועל פרי
הגפן, על תניבות השדה ועל
ארץ חמדת טובה ורוחבה
שרצית והנחלת לאבותינו
לאכל מפריה ולשבוע
מטובה. רחם נא יהוה אלהינו
עלינו ועל ישראל עמך ועל
ירושלים עירך ועל הר ציון
משכנו קבוע ועל מזבחך
ועל היכלך ובנה ירושלים
עיר הקדש במרה בימינו
והעלנו לתוכה ושמחנו
בבנייה וגרכך עלייה
בקדושה ובטהרה (בשבת:
ורצה והחלינו ביום השבת הה)
ושמחנו יהוה אלהינו ביום
חג המצות הה, ביום טוב
מקרא קדש הה: כי אתה

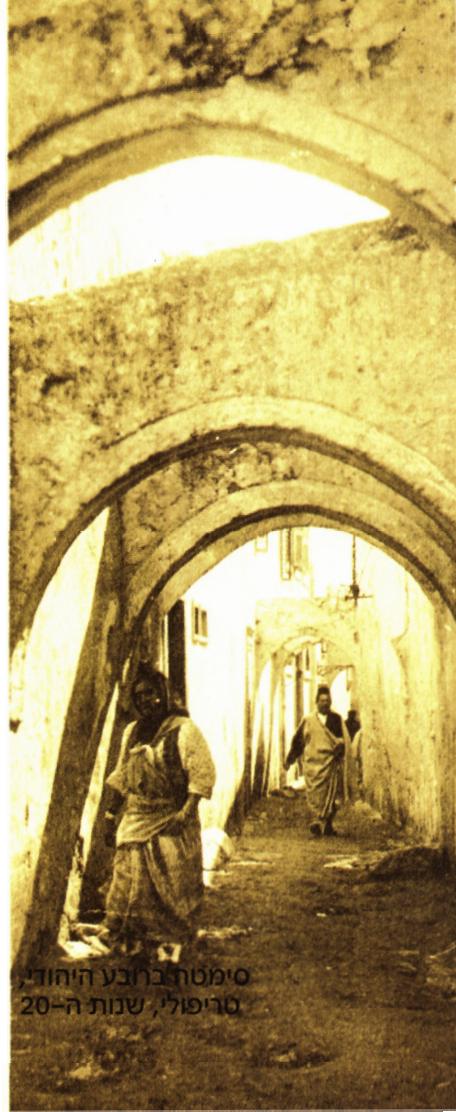
שנב לכא ארכע
ונתפאי ומא
פאנשי עליה ברא
הgan וכאעד מא
שנפנ' גראך ברכה
אמונה על הגפן וכו'
קאל לפסוקים לפאו
עאן לאום שרב פון
ובעת פאקלא דהוין
שיאן סכעא זערן
ולען פוא זידיש רב
אפעית זיך זאך
גאנך ארכונה יתכוון
על ניקלא לארכעה
טבון:

יהוה טוב ומיטיב לכל, ונודה לך יהוה אלהינו על
הארץ: ועל פרי הגפן. ברוך אתה יהוה, על הארץ
ועל פרי הגפן.

ה ר

יראה פְּקָרְבָּנוּ אֲשֶׁר . פֵּסֶח הוּא לִיהְוֹה הָאֱלֹהַי המותניא. וּמְלֹךְ בְּיוֹפִי תְּחִזְיָנָה עַיִינָנוּ. עַל אֶרְצָנוּ
וּעַל נְחַלָּת אֲבוֹתֵינוּ:

יהי רצון מלפנייך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו
האל הגדול הגבור והגורא שיחיו חשבות ונרכשות
לפניך כל מעשה המצוות שעשינו (וכל הבנות
שכנוננו) בלילה זהה ויעלו לפניך לרצון ויאמרו
תמיד יגדל יהוה. יהוה אלהי גדלה מאד הוד והדר
לבשת. גדול יהוה ומחהל מאד ולגדלו אין חקר.
אנא יהוה רב גדלה. ועתה יגדל נא כח יהוה
לרחם עלינו ולחושינו. אzo יאמרו בגוים הגדיל
יהוה לעשיות עם אלה. ברכות והזאות לשמה
הגדל על שהחייתנו וקיימתנו. כן תחניינו ותחננו
ותאסף גליותינו לחצרות קדשה. לשמר קמי
ולעשיות רצונך כרצונך ולעבדך בלבב שלם.
על שאנחנו מודים לך ברוך אל ההודאות. יציא
נא לישע עמו לישע את מושיחך. וכימי צאתנו
מן מצרים הראנו נפלאות בגולות החל הזה. והבט
לראות פנוי מושיחך הקדוש במהרה בימינו. והיה

סימטוח בחובע היהודי
סריפול, שנות ה-20

יְהֹה לְמַלְךָ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה
אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד. אֲכַי"ר :

תִּם וְנִשְׁלָם שְׁבָח לְאָל בּוֹרָא עַולְם
לְשָׁנָה הַבָּא בִּירוּשָׁלָם הַבְּנוּיה

שיר השירים

אחר פתלנו משגיח מוחלנות מוציא מון החרדים: ענה דודי ואמר לי. קומי לך רעיתי יפתני ולכי לך, כי העה הקפטן עבר. הגשם החל להלך לו: הנזננים נראו באرض עת הזריר הגיע. וקול התור נשמע באוצרנו: התאננה חנטה פגיה והגפננים ספדר נתנו ריח. קומי לך רעיתי יפתני ולכי לך: יונתי בחרני הפלע בסתר המדרגה הראיית את מראיך השמייני את קולך, כי קולך ערב וכוראיך אנהו: אהו לנו שעליים שעליים קטנים מתקבלים קרמים. וכרמיינו ספדר: דודי לך ואני לו הרעה בשושנים: עד שיפוח הרים וגסו האללים. סנה דמה לך דורי לאבי או לעפר האלים על הריב בתך:

ג. על מישכני בלילות בקשתי את שאהבה נפשי. בקשתיו ולא מצאתיו: אקווה נא ואסוכה בעיר בשוקים וברחובות אבקשה את שאהבה נפשי. בקשתיו ולא מצאתיו: מצאוני השמורים הסביבים בעיר. את שאהבה נפשי ראים: כקעט שעברתי מלהם עד שמצאתית את שאהבה נפשי. אחותו ווילא ארפנו עד שהיבאות אל בית אמי ואל חדר הורותי: השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השזה. אם תעירו ואם תעورو את האהבה עד שתחפץ: מי זאת עללה מון המדבר לתימרות עשן. מקטרת מור ולובוה מלל אבקת רוכל: העה מטהו שלשלמה ששים גברים סכיב לה. מגברי ישראל: כלם אחוי חרב מלמד מלמחה איש חרמו על ירכו מפחד בלילות: אפריוון עשה לו המלה שלמה מעז' הלהנוון: עמדוין עשה כסף רפידתו זקב מרכבו ארגנון. תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים: עצנה וראינה בנות ציון במלך שלמה.

א. שיר השירים אשר לשלה: ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דורך מניין: לריה שמניה טובים שכון תורק שמה על כן עלמות אהבוך: מישכני אהליך נרואה הביאני המלה חדריו נגילה ונשמחה בה נצירה דרכך מינו מישראלים אהבוך: שאהבה אני ונאה בנות ירושלים כאחלי קדר כיריעות שלמה: אל תראוני שאני שהרהורת ששופתני השמש בני אמרנו כי שמי נטרה את הקרים ברמי של, לא נטרתי: הנידה לי שאהבה נפשי אלה תרעא איכה תרביין פארחים שלמה אהיה בעיטה על עורי חבריה: אם לא תדע לך היפה בנים צאי לך בעקי הארץ ורעד את גדייה על מישכנות הרעים: לסתתי ברכבי פרעה דmittich רעדתני: אנו קדיך בטרים צוארכ בחרוזים: תורי זהב נעשה לך עם נקדות הכסף: עד שהמלח במיסכו נרד נתן ריחו: אדור המר דוד לי בין שדי יлон: אשל הכלר דוד לי בכרמי עין גדי: הנה יפה רעיתי הנק יפה עינך יונם: הנה יפה דוד אף געים אף ערשנו רעננה: קרות בטינו ארומים רהיטנו ברוטים:

ב. אן חפאלת השרון שושנת העמקים: כשותה בין החוחים בין רעיתי בין הבנות: כחפות בעצי העיר בו דוד בי הגנים. באלו חמורתו וישבתי ופריו מותק לחבי: הביאני אל בית היון ודגלו על אהבה: סקמוני באשיות רפדיוני בתפוחים. כי חולת אהבה אני: שמאלו תחת לראשי ומינו תחבקני: השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השזה. אם תעירו ואם תעورو את האהבה עד שתחפץ: קול דורי הנה זה בא מרגל על הקרים מקפץ על הגבעות: דמה דורי לאבי או לעפר האלים. העה זה עומד

בעטקה שעטרכה לו אמו ביום חתונתו וביום שמתה לבו:

ד. הנה יפה רעניית הָה יפה עיניה יוניס מבעוד לצפתה. שעורה בעדר העזים שגלושו מחר גלעד: שעינה בעדר הקצובות שעלה מושך. שכלם מתאותות ושבלה אין בהם: כחות השני שפטותך ומדברך נאה. בפלחה הרמוני רקתה מבעוד לצפתה: מנגדך דוד צוארכ בני לטלפיות. אלף הטענו פלי עליו כל שלטי הגברים: שני שדייה כשייע עיריים תאומי אביה. הרועים בשושנים: עד שיפוחה היום ונסו האלים. אלה לי אל הר המור ואל גבעת הלבוניה: כליה יפה רעניית ומומ אין בה: אתי מלכוןן כליה אתני מלכון תכוא. תשורי מראשה אמנה מרראש שער וחרמו ממענות ארויות מיהררי נסרים: לבתני אהתי כליה. לבתני באחת מעיניך באחד ענק מצורניה: מה יפו דז'יך אהתי כליה. מה טבו דז'יך מין ווים שמניך מכל בשמיים: נפתחת תפנה שפטותיך כליה. דבש וחלב תחת לשונך וויח שלטתיך קרים לבנון: גו נעל אהתי כליה. אל נעל מעין חתום: שכלה פרדים ומזומנים עם פרי מגדים: כפרים עם נורדים: גרד וכרכם קנה וקמנון עם כל עצי לבנה. מרו ואלהות עם כל ראשי בשמיים: מעין גניםesar מים חיים. ונילם מן לבנון: עורי צפון ובוא תבן הפיחי נגי ילו בשמי. בא דודי לנו ויאכל פרי מגדים:

ה. באתי לני אהתי כליה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערינו עם ושי שתייה יי עם חלבני. אכלו רעים שטו ושברו דודים: אני

הרמן רקתה מבעד לצמותה: ששים הימה מלכות ושמנים פילגשים. וועלמות אין מספר: אחת היא יונתי תומתי אחת היא לאקה בירה היא ליוולדת. רואה בנות ויוארוה מלכות ופילגשים ויהליקה: מי זאת הנשכפה כמו שחר.ophe כלנה בירה כתמה אימה תנוגות: אל געת אנו ירדתי לראות באבי הנמל. לראות הפרחה הגפן הנצו הרמנים: לא ידעתי נפשי שמתני מרכבות עמי נידיב:

ו. שיבי שובי השולמית שובי שובי ונחזה בה. מה תהזו בשולמית כמחלلت המתחנים: מה יטו פעמיך בנעלים בת נדיב. חמוקי יריכך כמו חלאים מעשה ידי אמן: שרוך אנו הספר אל חסר הפוא בטנה ערמות חיטים סוגה בשושנים: שני שדייך בשני עפרים תאמי אביה: צווארך כמגדל השן. עיניך ברוכות בחשוף על שעור בת רבים אפה כמגדל הלבנון צופה פנוי דמישק: ראשך עלה כברמל ודרת ראשך כארגןון. מלך אסור ברקטים: מה יפיה ומה נעמת אהבה בתענוגים: זאת קומתך דמותה לתkor וshed לאשקלות: אמרתי אעללה בתמר אורה בסנסני. יהו נא שדא כאשקלות הגפן וריהם אפה כתפוחים: וחפה כיין הטופ הולך לדורי למשירים. הזוב שפטין ישנים: אני לדורי ועל תושוקת להכה דור נזא השדה נלינה בכפרים: נשכימה לרומים גראה אם פרחה הגפן פתח הסמדר הנצו הרמוניים. שם אטן את דורי לה: הדודאים נתנו ריח ועל פרחהינו כל מגדים חדשים נם ישנים. הדורי אפנטיה לה:

ישנה ולבי ער. קול הדרי דזפק פתיחי לי אהוטי רעתי יונתי תפתי שהאשי נבלא טל קווצותי رسיט לילה: פשטי את בנתני איךנה אלבונה. רחצתי את רגلى איךנה אטנפם: דודי שלח דז מון החור ומיי המי עליו: קמחי אני לפתח לדורי. יידי בטפי מור ואבא עטוי מור עבר על כפות המנעל: פתחתי אני לדורי ודורי חמק עבר. נפשי יצאה בדברו בקשתיו ולא מצאתחו קראתי ולא ענני: מצאנו השרמים הסברים בעיר הפני פצעוני. נשאו את רדיי מעלי שמרי החמות: השבעתי אחכם בנות יורשות. אם תמצאו את דורי מה תגידו לו שחולת אהבה אני: מה זוך מודד היפה בנשים. מה דודך מודך שכבה השבעתני: דורי צח ואדם דגול מרבקה: ראשו כחם פ. קווצותיו תלתלים שחזרות בעורב: עינוי בזעים על אפיקי מים. רחצאות בחלב ישבות על מלאת: לחץ בעורמת הבושים מגילות מרקחים. שפטותיו שוזנים נטפות מор עבר: דידי גליי זקב ממלאים בתריש. מעיו עשת שן מעלה פט ספרים: שוקוי עמודי שיש מוסדים על אדני פ. מראתו כלבונו בחור באירועים: חכו ממתקים וכלו מחרדים. זה דורי וזה רע בנות יורשות:

ו. אנה חלה דודך היפה בנשים. אנה פנה דודך ונבקשנו עמה: דורי ירד לנו לערוגות הבושים. לሩות בגנים וללקט שושנים: אני לדודי ודורי לי הערעה בשושנים: יפה את רעתי בתרצה נאה כירושלם. איפיה תנרגות: הסבי עיניך מנודי שהם הרהיבני. שערך בעדר העזים שאלשנו מון הגלעד: שניה בעדר הרחלים שעלו מן הרחaza. שבלם מותאמות ושבלה אין בהם: בפלח

81
82

היהודים בפתח חנויותם
שנתה ה-30

83
84

ילדים עם הכבש שקנה האב לכבוד חג הפסח, טריפולי, שנות ה-40

לבל ימוֹת נִצָּח

לבל ימוֹת נִצָּח . כְּלֵיל סַדֶּר פֶּסֶח . וְהִיא עַל מִצָּח . לְאֹת
וְלִמְזְכָרָת.

אֲסִדר לְקוֹטִיו . כְּלֵלוֹ וּפְרַטִּיו . אֲשָׁקָול מְשֻׁפְטִיו . בְּשִׁיר עַל
מְחַבְּרָת.

תְּחִלָּה וּבְרָאשׁוֹ . יְקַדֵּשׁ קָדוֹשׁוֹ . בְּרָאשׁוֹן מְפָסֹו . לְגַפּוֹ אֲחַתָּה
וַיְדִיו בְּפֶלִי . לְצַדְקה טְבּוֹלִי . יְהִי נָטוֹל בְּפֶלִי . בְּרָכָה נְאָמָרָת.

וַיַּטְבּוֹל כְּרָפְסֹו . בְּחוֹמֵץ וּבְרָאשׁוֹ . יְבַרֵּךְ אֶל עֹשֹׂו . וּפֹטֶר
אֲחַתָּה.

וְלִשְׁנָנָה יְבָצָע . לְמִצָּח שֶׁל אֲמֵצָע . וּמְחַצִּיתָה יְצַנְעָ . בְּמִפְהָ
נְשָׁמָרָת.

וְהַגְּדָה יְשָׁנָה . בְּכָוס שְׁנִי יְשָׁנָה . וּלְשׂוֹאֵל יְעָנָה . תְּשׁוֹבָה נְסָכָרָת.
וַיַּטְול כְּהַלְכָה . נְטִילָה בְּבָרְכָה . וּהַמּוֹצִיא כְּכָה . וּמִצָּח חֲסָרָת.

בְּמַרוֹר יְתַעַשְׂתָה . לְטִבֵּל בְּחַרְוֹסָתָ . וְהַכְּרִיכָה נְعַשְׂתָה . בְּמִצָּח
וְחַאֲתָה.

וַיַּאֲכֵל מְאַכְלָוֹ . וְהַצְפּוֹן אֲצָלוֹ . וְהַשְּׁלִישִׁי פּוֹסֶל . בְּרָכָה נְגַמְּרָת.
וּבְכָסָם הַרְבִּיעִי . לְהַלֵּל אֶל רֹועִי . בְּהַלֵּל שְׁעַשְׂעִי . לְשָׁם
וְלִתְפְּאָרָת.

85
86

86

יהודים בפתח בתיהם, טריפולי, שנות ה-30

יום ליבשה

למי אתה נרשמת, הַפְּרֵן אֶת־אֲמֹת
למי החותמות, ולמי הפתלים.

יום ליבשה נהפכו מצללים שירה חידשה שבחו גואלים:

ושוב שנית לקדשה, ואל תוסיפה לנו רשות
העללה אור שמונה, ונסו חזלים.

יום ליבשה נהפכו מצללים שירה חידשה שבחו גואלים:

ידדים רומנווה, בשירה קדמוך
ואמרו מי כמנקה, ה' גאים.

יום ליבשה נהפכו מצללים שירה חידשה שבחו גואלים:

ידי עמי אסמנקה, אשוריהם אטמנקה
באמרים מי כמנקה, ה' גאים

יום ליבשה נהפכו מצללים שירה חידשה שבחו גואלים:

הטבעת בתרמיה, רגלי בת הנעמית
ופעמי שלמיות, יפו בנעלים.

יום ליבשה נהפכו מצללים שירה חידשה שבחו גואלים:

וכל רואי ישرون, בבית הודך ישורון
אין כל ישرون, ואויבינו פליילים.

יום ליבשה נהפכו מצללים שירה חידשה שבחו גואלים:

הגיל כו טרים, על תנשאים
ותלקט נזירים, במלקט שבלים.

יום ליבשה נהפכו מצללים שירה חידשה שבחו גואלים:

הבאים עמה, בברית חותנק
ומבטן לשינה, הפה נפולים.

יום ליבשה נהפכו מצללים שירה חידשה שבחו גואלים:

הראו אותן, לכל רואי אותן
ועל פנפי כסותם, עשו גדיילים.

יום ליבשה נהפכו מצללים שירה חידשה שבחו גואלים:

87
 88

הטיילת "לונגו מאורה", מרכזן, שנות ה-30

כל נידרי כל נידרי, גדריה הימה ת'מניה, ת'מניה יאמ לילמילה,
סְבָעָה אִים לְשִׁפְתָּה, וְסְתָה סִידָרִי מֵישָׁנָה, וְלַכְמָסָה חֻמְשִׁי תֹּרֶה,
וְרַבְעָה לְאַמְּרוֹת, וְתַלְאַתָּה הַמָּה לְאַבּוֹת, וְאַתְּנִין מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן,
וְלוֹוָאַחַד הַנוּאָ רַבִּי, בָּרוּךְ הוּא בָּרוּךְ שְׁמוֹ

כל נידרי כל נידרי, גדריה הימה טסעה, טסעה שהוּר לְחַבְלָה,
ת'מניה יאמ לילמילה, סְבָעָה אִים לְשִׁפְתָּה, וְסְתָה סִידָרִי מֵישָׁנָה,
וְלַכְמָסָה חֻמְשִׁי תֹּרֶה, וְרַבְעָה לְאַמְּרוֹת, וְתַלְאַתָּה הַמָּה לְאַבּוֹת,
וְאַתְּנִין מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, וְלוֹוָאַחַד הַנוּאָ רַבִּי, בָּרוּךְ הוּא בָּרוּךְ שְׁמוֹ

כל נידרי כל נידרי, גדריה הימה לְעַשְׂרָה, אַלְעַשְׂרָה אַלְכְּלָמָאתָה,
טַסְעָה שְׁהָוּר לְחַבְלָה, ת'מניה יאמ לילמילה, סְבָעָה אִים לְשִׁפְתָּה,
וְסְתָה סִידָרִי מֵישָׁנָה, וְלַכְמָסָה חֻמְשִׁי תֹּרֶה, וְרַבְעָה לְאַמְּרוֹת,
וְתַלְאַתָּה הַמָּה לְאַבּוֹת, וְאַתְּנִין מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, וְלוֹוָאַחַד הַנוּאָ רַבִּי,
ברָכוּךְ הוּא בָּרוּךְ שְׁמוֹ

כל נידרי כל נידרי, גדריה הועא אלְוָאַחַד, אלְוָאַחַד הַנוּאָ רַבִּי,
ברָכוּךְ הוּא בָּרוּךְ שְׁמוֹ

כל נידרי פול נידרי, גדריה הימה אַתְּנִין, אַתְּנִין מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן,
וְלוֹוָאַחַד הַנוּאָ רַבִּי, בָּרוּךְ הוּא בָּרוּךְ שְׁמוֹ

פול נידרי פול נידרי, גדריה הימה תַּלְאַתָּה, וְתַלְאַתָּה הַמָּה לְאַבּוֹת,
וְאַתְּנִין מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, וְלוֹוָאַחַד הַנוּאָ רַבִּי, בָּרוּךְ הוּא בָּרוּךְ שְׁמוֹ

פול נידרי פול נידרי, גדריה הימה רַאֲבָעָה, אַרְבָּעָה לְאַמְּרוֹת,
וְתַלְאַתָּה הַמָּה לְאַבּוֹת, וְאַתְּנִין מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, וְלוֹוָאַחַד הַנוּאָ רַבִּי,
ברָכוּךְ הוּא בָּרוּךְ שְׁמוֹ

פול נידרי פול נידרי, גדריה הימה לְכָמָסָה, אַלְכָמָסָה חֻמְשִׁי תֹּרֶה,
וְרַבְעָה לְאַמְּרוֹת, וְתַלְאַתָּה הַמָּה לְאַבּוֹת, וְאַתְּנִין מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן,
וְלוֹוָאַחַד הַנוּאָ רַבִּי, בָּרוּךְ הוּא בָּרוּךְ שְׁמוֹ

פול נידרי פול נידרי, גדריה הימה סְתָה, וְסְתָה סִידָרִי מֵישָׁנָה,
וְלַכְמָסָה חֻמְשִׁי תֹּרֶה, וְרַבְעָה לְאַמְּרוֹת, וְתַלְאַתָּה הַמָּה לְאַבּוֹת,
וְאַתְּנִין מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, וְלוֹוָאַחַד הַנוּאָ רַבִּי, בָּרוּךְ הוּא בָּרוּךְ שְׁמוֹ

פול נידרי פול נידרי, גדריה הימה סְבָעָה, סְבָעָה אִים לְשִׁפְתָּה,
וְסְתָה סִידָרִי מֵישָׁנָה, וְלַכְמָסָה חֻמְשִׁי תֹּרֶה, וְרַבְעָה לְאַמְּרוֹת,
וְתַלְאַתָּה הַמָּה לְאַבּוֹת, וְאַתְּנִין מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, וְלוֹוָאַחַד הַנוּאָ רַבִּי,
ברָכוּךְ הוּא בָּרוּךְ שְׁמוֹ

קבלת פנים לכבוד המכושל איסטאל באלבו בבית הכנסת "דארביש", טריפול, 1937

וְאֶחָד אֲגַדִּי

וְאֶחָד אֲגֵ'דִי וְאֶחָד אֲגֵ'דִי אַלְיָשָׁרָא לִי בְּאֶבֶה בְּזֹו פְּלוּס.
וְאֶחָד אֲגֵ'דִי וְאֶחָד אֲגֵ'דִי.

ונ'את אַלְקָטוֹעַ וּכְלָתַת אֲגִידָה אֶלְיָשָׁרָ לֵי בָּאָבָא בָּזָוּ פְּלוּסָן.
וְאֶחָד אֲגִידָה וְאֶחָד אֲגִידָה.

וְנִאֵת אַלְכָלְבָא וְגַדְמַת אַלְקַטּוֹן אֶלְיָהָה אֲגַדִּי אֶלְיָהָ שְׁרָאָלִי
בְּאֶפְאָ בָּזָוּ פְּלוּסָם.
וְאֶחָד אֲגַדִּי וְאֶחָד אֲגַדִּי.

ונ'את אלעֶזֶא וצְרָבָת אַלְכְּבָא אֵלִי גְּדָמָת אַלְקְטְּיוֹן אֵלִי כְּלָתָה
אֲגְדִּי אֵלִי שְׁרָא לִי בָּאָבָא בָּזָוּ פְּלוּס.
וְאֶחָד אֲגְדִּי וְאֶחָד אֲגְדִּי.

ונִיא אֲנָאָר וְחַרְק אַלְעַצָּא אֵלִי צְרָבָת אַלְכְּבָא אַלִּי גְּדַמָּת
אַלְקְטוֹז אַלִּי כְּלָת אַגְּדִי אֵלִי שְׁרָא לִי בְּאֶפְאָ בּוֹזְ פְּלוֹסְ .
וְאַחֲד אַגְּדִי וְאַחֲד אַגְּדִי .

ונִיא אַלְמָא וּמִפָּא אַנְאָר אַלְיִ חֶרֶק אַלְעָא אַלְיִ צְרָבָת אַלְלְבָא
אַלְיִ גְּדָמָת אַלְקְטָוֵז אַלְיִ כְּלָאת אַגְּדִי אַלְיִ שְׁרָא לִבְאָבָא בּוֹזָ
פְּלוֹס.

וְאֶחָד אֲגַדִּי וְאֶחָד אֲגַדִּי.

וְנִגְעַת אֶת־הָרָב אֶלְמָא . אֵלִי טֶפָּא אֲנֹאָר . אֵלִי חֶרֶק אֶלְעָזָר
אֵלִי צָרְבָּת אֶלְפָּלָבָא . אֵלִי גְּדָמָת אֶלְקָטָזָן . אֵלִי כְּלָתָא אֶגְּדָן
אֵלִי שְׁרָא לִי בְּאֶפְאָא בָּזָוּ פְּלוּס .
וְאֶחָד אֶגְּדָן . וְאֶחָד אֶגְּדָן .

וְגַם אֲדֹבֶבָא חִרְקָא אַתּוֹר אֵלִי שֶׁרֶב אַלְמָא אַלְיָטָפָא אַנְאָר
אַלְיָי חִרְקָא אַלְעִזָּא אֵלִי צְרָבָת אַלְלָבָא אֵלִי גְּדָמָת אַלְקָטוֹז אֵלִי
כְּלָאת אַגְּדָה. אֵלִי שֶׁרֶב לִי בָּאָבָא בָּזָז פָּלוֹס.
וְאַחֲד אַגְּדָה וְאַחֲד אַגְּדָה.

וְגַם אָמֵן לְאֶלְמֹנָה וְדַבֵּךְ אֲרַבְּכָחָא אֲלִי דְבֵךְ אֲתֹור אֲלִי שְׁרָב
אֲלַמְּנָא אֲלִי טְפָא אֲנָאָר אֲלִי חָרָק אֲלַעַצָּא אֲלִי צְרָבָת אֲלַלְבָא
אֲלִי גְּדָמָת אֲלַקְטוֹזָע אֲלִי כְּלָאת אֲנִידָע אֲלִי שְׂרָא לִי בְּאָבָא בּוֹזָע
פְּלוֹסָם.

ונ"א הקדוש ברוך הוא זדביח מלך אלמות אלי דבח אדבבאח אלי דבח אתחור אלי שרב אלמא אלי טפא אנאר אליו חרא אלעצא אלי צרבת אלכלבא אלי גדמת אלקטווען אלי קלאת איגדי. אלי שרא לי באפא בוז פלום. ואחד איגדי ואחד איגדי.

91

92

חוות בית הכנסת "דאר ביש" עם סים בניין, טריפולי, 1923

כללי נסכר יא יהודי

כללי נסכר יא יהודי פִי פֶשׁחַ פְּרָחַת גְּדוֹדִי.

כללי נסכר ונייד, חד אַלְילָה, לילת עיר
נסכר ונייד בתמג'יד, לרפּ אלסְמָה מְחֻפּוֹצִי.

פָזָמוֹן

כללי נסכר ונשְׂרֵבַּכְאָסִי, אֲנָא מְעָא בְּקִיְתַּנְאָסִי
ליַלה כְּבִירָה מִאֲתְנַסְאָשִׁי, רְבִי יְמִמְלָא מְקָזְדָּוִי.

פָזָמוֹן

קדית כָּאָסִי וְמִלְחוֹ שְׁרָאָבַּ, וְשְׁרַבְתָּה מְעָא גְּמַיעַ לְחַבָּאָבַּ
רבִי כלצנה מַן לְדָאָבַּ, וְכְרַגְנָה מַן מְצָרַ לְמַעֲבָדִי.

פָזָמוֹן

קדמוניה כְּבָאָר וְצְגָאָר, מַן לְפָגַר וְעַלְאָ טָול אַלְנָהָאָר
קדמָה צְעִיבָה בְּטִין וְלְחָגָאָר, עַנדְ רְבִי כְּלָהָוּ מְעָדוֹדִי.

פָזָמוֹן

פי רְעִמְסָס וְפִיטָוָם, קְדָמָה צְעִיבָה פִי גָּלְיָום
מן לְפָגַר לְטָלוֹעַ אַגְּזָום, עַדְבָּנָה מַן גִּיר חְדוֹדִי.

פָזָמוֹן

פָזָמוֹן

פסח עַד אַלְחָרִיה, בְּעַד אַלְצָעַב וְכָדָמָה קוֹיְה
כלצנה רבְבִי מַן חד אַלְפִיָּה, וְכְרַגְנָה בְּרַעַמְדוֹדִי.

פָזָמוֹן

איַשְׁאָלָה כָּל עַם פְּרָחָנִין, זְאַיְהָן וְמוֹשֵׁנָאָקָצָן
נעַיְידָוּ בְּלָזְוָאָב מוֹשֵׁמְצָוָאָיּוּ, וְנְשָׁבָרוּ רְבָנִי בְּלָמוֹגְזָדִי.

פָזָמוֹן

מה נאכל בסעודת

מה נאכל בסעודה הוא - שור הבר ולוייתן
שור הבר ולוייתן אכול נאכל

בסעודה הוא

ומה נשתה בסעודה הוא - יין חמישמר
יין חמישמר שתה נשתה
שור הבר ולוייתן אכול נאכל

בסעודה הוא

ומי יגיד דברי תורה בסעודה הוא - משה רבנו
משה רבנו יגיד דברי תורה
יין חמישמר שתה נשתה
שור הבר ולוייתן אכול נאכל

בסעודה הוא

ומי יגיד דברי חכמיה בסעודה הוא - שלמה המלך
שלמה המלך יגיד דברי חכמיה
משה רבנו יגיד דברי תורה
יין חמישמר שתה נשתה
שור הבר ולוייתן אכול נאכל

בסעודה הוא

בסעודה הוא

ומי ישיר לנו בסעודה הוא - דבורה הנביאה
דבורה הנביאה תשיר לנו
שור המלך לנו לנו
שלמה המלך יגיד דברי חכמיה
משה רבנו יגיד דברי תורה
יין חמישמר שתה נשתה
שור הבר ולוייתן אכול נאכל

בסעודה הוא

ומי יגען לנו בסעודה הוא - קור המלך
קור המלך יעגן לנו
שלמה המלך יגיד דברי חכמיה
משה רבנו יגיד דברי תורה
יין חמישמר שתה נשתה
שור הבר ולוייתן אכול נאכל

95
 96

פנימ בית הכנסת "דאר נחומ" בקומט, שנות ה 20 (על התיבה משמאל, ר' שלום טייאר זצ"ל)

טַבְּחָנָה

חראיימי

המצרכים

- « חצי כוס שמן
- כף פפריקה מותקה
- חצית כף פפריקה חריפה
- 3 שניי שום כתושות
- כף וחצי גודשות רסק עגבניות
- 8-6 פרוסות דג לוקום או אחר
- כפיתמלח
- כפית כמון
- כפית קימל
- מים

אוף ההכנה

- לחםם את השמן בסיר שטוח ורחב.
- להוסיף את הפפריקה, השום וחצית כוס מים ולערוב.
- להטמיך את הלהבה ולבשל 6 דקות.
- להוסיף את רסק העגבניות מдолול בחצית כוס מים ולבשל 15 דקות.
- ונספנות.
- להכין הדגים בשכבה אחת, ועוד חצית כוס מים וכן את המלח, הכמון והקימל.
- לכוסות ולבשל עד כ-10 דקות עספות.

הולם מצוין עם
מצחה רטובה או
פטאייר טרי.

97
98

צילום: מלי קור

טבילה בלבקראות'

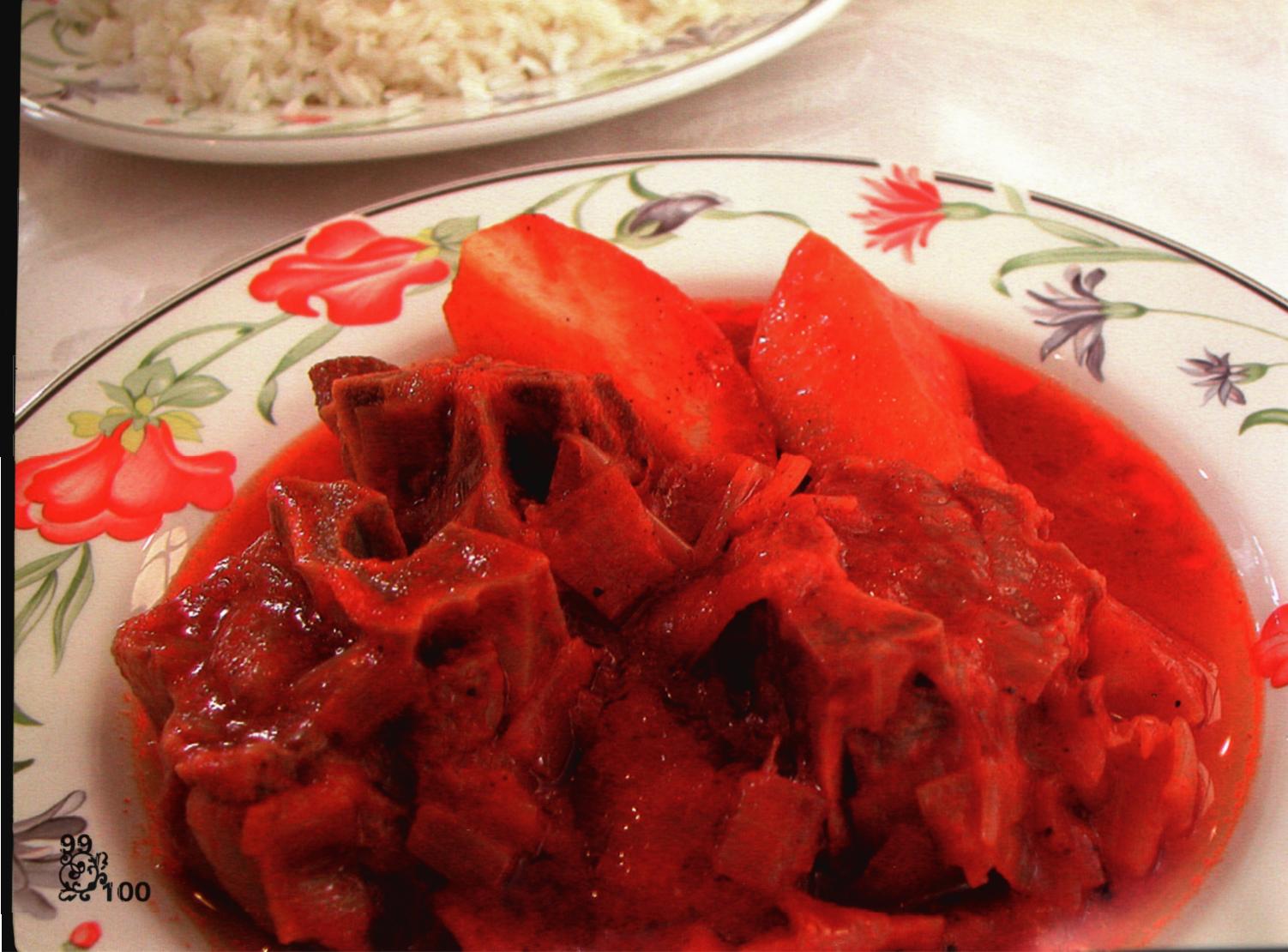
- כשמסם מיך, מוסיפים עוד קצת מים ומסמיכים שוב. פועלה זו מיועדת להפיג את חמייצות רסק העגבניות.
- מוסיפים את הפרסה, מכסים ובבשלים על אש קטנה עד שהחתיכות "נמסות" לתוך התבשיל ומסמיכות אותן.
- מוסיפים את הבשר או העוף. ובבשלים עד להתרככותם.
- לקרהת סיום הבישול מוסיפים את תפוחי האדמה, הקנוון והפלפל השחור.
- בכל שלב מושלי הביישול יש לבדוק כי לא חסרים מים ולהוסיף מים ורוחמים במידת הצורך.

נהוג להגיש את הטבכה יחד עם אורז לבן.

- המצרכים <<
- חצי כוס שמן
  - בצל גדול קצוץ
  - חצי כף פפריקה חריפה
  - חצי כף פפריקה מתוקה
  - מלח
  - חצי כוס מים
  - כף וחצי רסק עגבניות
  - שני פרסה (החלק הלבן) חתוכן לחתיכות קטנות
  - בשר בקר (זורע) חתוך למנות או עוף
  - שני תפוחי אדמה גדולים חתוכים לקוביות או פרוסות
  - מעט קנוון
  - מעט פלפל שחור

אופן ההכנה <<

- מטגנים את הבצל בשמן.
- מוסיפים את הפפריקות המלח והמים ומניחים להתחSEL מעט. ניתן לשנות את היחסים בין הפפריקה החריפה והמתוקה לפי הטעם האישי.

לְהַלֵּק (חרוסת)

בלי הסדר, נהגים
לערובב את החروسת
במי חומץ ולטבל בהם
את המרוור (מרור)
ואת המרוור הכתן עם
הפטאיו (טורו).

- המצרכים
- » חבילת תמרים טחונים (חזי ק"ג)
  - 100 גר' אגוזים
  - 100 גר' שקדים
  - כף חרארת טחון
  - רימון שנשمر בקירור מראש השנה
  - 50 גר' צימוקים
  - תפוח עץ

אופן ההכנה

- » לסחוט את המיץ מחצי הרימון
- לנרד את התפוח בפומפה
- לטוחן את האגוזים, השקדים
והצימוקים
- לתוך קערה, לשפוך את תכולות
הబילת התמרים הרכים, האגוזים,
השקדים והצימוקים הטחונים
ואת החרארת הטחון.
- להוסיף בהדרגה את מizzly הרימון
ולערובב, עד שמתתקבלת עיסה
חזי קשה.

מהעיסיה מכינים
כבדים בגודל
הרצוי.

יין צימוקים

משקה המתאים
לברכת "בורא
פרי הגפן", אינו
משכרי ומתאים גם
ליילדים.

המצרכים

- <> • $\frac{1}{2}$ ק"ג צימוקים כחים
- 2 ליטר מים
- מס' מסמרי ציפורן

אופן ההכנה

- <> • לשטוף הצימוקים ולשימים בסיר.
- להוסיף את המים והציפורן
ולחרתיה.
- מנמייכים האש מכסים וממשיכים
לבשל כשלוש שעות.
- מסננים את הנזול ואת הצימוקים
שנישארו במסנת מועלים עם כף.
- משאירים לצינון ומאחסנים
במקרר.

עיצוב גרפי: גרטל יהודית שיינר 052-5642429
עיצוב וביוץ: יעל רוזן

ניתן להשיג ב "אור שלום", טל: 03-6588111, פקס: 03-6579090